

Kamu Hukukunda Geleneksel ve Elektronik İletişim, Bilgi ve Belge Yönetimi Uygulamaları

Traditional and Electronic Communication and Information and Records Management Practices in Public Law

Özgür Külcü* ve Metin Turan**

Öz

Kamusal yaşamda yürütülen tüm iş süreçleri önceden tanımlanmış bir düzen içerisinde, belgeler üzerinden gerçekleştirilmektedir. İş süreçlerinin nasıl yürütüleceğini ortaya koyan standartlar, yasal ve idari düzenlemelere göre işlemler başlatılmakta, önceden tanımlanmış bir düzene göre çeşitli iletişim kanalları kullanılarak işler yürütülmekte ve tüm süreç kanıt niteliğine sahip belgelere kaydedilmektedir. Literatürde doğrudan belge işlemlerini ortaya koyan düzenlemelere kolayca erişilmesine karşın kamusal yaşama yön veren idari ve mali düzenlemelerde iletişim, bilgi ve belge işlemlerini belirleyen ya da etkileyen hükümler yeterince incelenmemiştir. Bu çerçevede çalışmada kamu hukukunda basılı ve elektronik iletişim, bilgi ve belge yönetimi uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: elektronik ortam, elektronik bilgi, elektronik belge, belge yönetimi, mevzuat uygulamaları

Abstract

All business processes conducted in public life are carried out based on a pre-defined order of documents. Operations are initiated in accordance with standards, legal and administrative regulations; works are carried out according to a pre-defined order using a variety of communication channels; and whole processes are recorded in records which have the value of evidence. Although the regulations that directly set out records procedures are easily accessible in literature, the administrative or fiscal statutes that direct public life have not been sufficiently examined considering the influence or effect of information and records procedures. In this context, the study intends to evaluate the application of printed and electronic communication and information management in public law.

Keywords: electronic media, electronic information, electronic records, records management, legal applications

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, e-posta: kulcu@hacettepe.edu.tr

** Başmüfettiş, Kalkınma Bankası, e-posta: Metin.Turan@kalkinma.com.tr

Giriş

Kurumlar için bilgi, sermaye, toprak, işgücü ve teknoloji ile birlikte bir üretim faktörü, sürdürülebilirliği ve rekabet avantajını sağlayan entelektüel sermayedir. Kurumsal iş süreçleri idari ve yasal düzenlemeler çerçevesinde önceden tanımlanmış bir düzen içerisinde yürütülür. Kamusal yaşamda idari ve mali fonksiyonlar kapsamında yürütülen tüm faaliyetlerin kayıt altına alınması, işlerin düzenine dönük kanıt ve güvence sağladığı gibi, geriye dönük araştırmalara kaynak oluşturur. Kamusal yaşam, idari ve mali düzenlemelere göre yürütülmekte ve bu düzenlemeler ilgili oldukları konularda ayrıntılı süreçleri tanımlamaktadır. Kurumsal iletişimi sağlayan, idari ve mali iş süreçlerinin yürütülmesine aracılık yapan güvenilir bilgi kaynağı olarak belgeler de kamusal yaşamı belirleyen hukuksal düzenlemelere göre yönetilir. Bu çerçevede bir belgenin saklama süresi, doğrudan arşiv ve belge yönetimi uygulamalarına dönük yasal düzenlemelerde yer alması dahi, ilgili iş süreçlerini belirleyen düzenlemelerden çıkartılabilir. Örneğin bir üniversitede öğrenci yazılı kâğıtlarının saklama süresini belirlemede, üniversitenin eğitim öğretim yönetmeliklerinde sınavlara itiraz süresini tanımlayan maddeler belirleyici olabilmektedir. Çalışmanın bütünü bu çerçevede örneklerin incelenmesine ayrılmıştır. Öte yandan iş süreçlerini belirleyen düzenlemelerde herhangi bir iyileştirme yapılmadan, sadece belge uygulamalarına dönük yasal ve idari düzenlemeler geliştirmekle etkinliğin sağlanması güçtür. Örneğin çalışma içerisinde ayrıntılı biçimde ele alındığı gibi elektronik belgelere ilişkin Elektronik İmza Kanunu, Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Kanunu ile diğer idari ve mali düzenlemelerde eşgüdümlü değişiklikler yapılmadan tam olarak uygulamaya geçirilemez. Bu çerçevede kamu hukukunu bir bütün olarak ele almak, hukuki süreçleri etkileyen ya da belirleyen ilgili tüm düzenlemeleri bu çerçevede değerlendirmek gerekmektedir. Türkiye’de e-devlet uygulamaları çerçevesinde kamusal yaşamın hızlı bir şekilde elektronik ortama taşınması, resmi ve birinci el kaynak olan belgelerin yeni ortamdaki hukuksal yapısı ve geçerliliği ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Çalışmada bu çerçevede Türkiye’de basılı ve elektronik belgelerin hukuksal altyapısına dönük mevcut durumun, yürürlükte olan mevzuat çerçevesinde incelenmesi amaçlanmaktadır. İlerleyen bölümlerde yer aldığı gibi doğrudan belge işlemlerini belirleyen düzenlemeler pek çok çalışmanın konusu olmuştur. Ülkemizde kamu hukukunu belirleyen temel düzenlemelerde iletişim, bilgi ve belge yönetimi uygulamalarının değerlendirilmesinin konuya ilişkin mevcut koşulların daha geniş bir açıdan anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Basılı ve Elektronik Belge Yönetimi Uygulamaları

Kamu yönetiminin ayrılmaz bir parçası olarak görülen belgeler (Kandur, 2011, s. 3), kurumsal iş süreçlerinin parçası olarak üretilir ve kullanılır (Cisco ve Strong, 1999, s. 172). Belgeler diğer tür bilgi kaynakları gibi yeni bilgi üretimine kaynak oluştururlarken, farklı olarak geçmişe dönük faaliyetlere ilişkin kanıt niteliğine sahiptir. Bu çerçevede belgelerin üretimi, dosyalanması, transferi, kullanımı, depolanması ve ayıklanmasına dönük sistematik yaklaşımların geliştirilmesi (ISO 15489, 2001, s.3; Külcü, 2009, s. 265) gerekmektedir. Belgeler ağırlıklı olarak resmi iletişim, haberleşme ve iş süreçlerinin yürütülmesinde kullanılır. Yine idari ve yasal gereksinimlere uyumun ve hukuka uygunluğun sağlanması, çalışan, müşteri ve diğer paydaşların hakları ile kurumsal çıkarların korunması, acil durumlara karşı işlerdeki sürekliliğin sağlanması, ortak ve kurumsal hafızanın sürekli kılınması (Külcü, 2010, s. 291; Sprehe, 2005, s. 298) belgelerin işlevleri arasındadır. Kağıt ortamda bulunan belgelerle aynı işlevlere sahip elektronik belgeler, genel olarak bilgisayar teknolojilerine dayalı olarak üretilen, işlenen ve arşivlenen belgelerdir (Özdemirci ve Aydın, 2011, s. 106). Elektronik belge yönetimi uygulamalarının yaygınlaşması ile belge yönetimi, basılı üretilmiş belgelerin elektronik kopyaları ile elektronik ortamda üretilmiş belgelerin yönetimini kapsayacak biçimde genişlemektedir. Elektronik belge yönetim sistemleri elektronik dokümanların ve dosyaların üretimi, e-posta yönetimi, tarama ve erişim, iş akışı entegrasyonu, kullanıcı ara yüzleri, mobil çalışma ortamları ve uzaktan erişim vb. alanları kapsamaktadır (Azad, 2008, s. xxii; Kam-BİB, 2009, s. 8).

Belge yönetimi kapsamında yürütülen faaliyetlere idari ve yasal koşullar yön vermektedir. Bu kapsamda program geliştirme sürecinde kurumların idari teşkilatı ve mevzuat uygulamalarının iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Türk hukuk sisteminde belge ve belgelerle ilişkili kavramlar aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

- a. Resmî yazı: Kamu kurum ve kuruluşlarının kendi aralarında veya gerçek ve tüzel kişilerle iletişimlerini sağlamak amacıyla yazılan yazı, resmî belge, resmî bilgi ve elektronik belge.
- b. Resmî belge: Kamu kurum ve kuruluşlarının kendi aralarında veya gerçek ve tüzel kişilerle iletişimlerini sağlamak amacıyla oluşturdukları, gönderdikleri veya sakladıkları belirli bir standart ve içeriği olan belgeler.
- c. Resmî bilgi: Kamu kurum ve kuruluşlarının kendi aralarında veya gerçek ve tüzel kişilerle iletişimlerini sırasında metin, ses ve görüntü şeklinde oluşturdukları, gönderdikleri veya sakladıkları bilgiler.
- d. Elektronik ortam: Belge ve bilgilerin üzerinde bulunduğu her türlü bilgisayar, gezgin elektronik araçlar, bilgi ve iletişim teknolojisi ürünleri.
- e. Elektronik belge: Elektronik ortamda oluşturulan, gönderilen ve saklanan her türlü belge.
- f. Dosya planı: Resmî yazıların hangi dosyaya konulacağını gösteren kodlara ait liste
- g. Güvenli elektronik imza: Münhasıran imza sahibine bağlı olan, sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan, nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin ve imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan elektronik imza (Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, 2004, s. 4397).

Zaman zaman sınırlarının tam olarak belirlenmesinde sıkıntı yaşanan kağıt ve elektronik ortam; bilgi, belge kavramlarının (Göksu, 2011, s. 16), yukarıdaki tanımlar çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Tanımlarda yer aldığı gibi Türk hukuk sistemi içerisinde resmi belgeyi diğer bilgi kaynaklarından ayıran temel özellik basılı ya da elektronik olsun belirli bir standart ve içeriğinin olmasıdır. Elektronik belgelerin yasal geçerliliğini sağlayan temel unsur ise güvenli elektronik imza aracı ile oluşturulması ve nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imzalanmış olmasıdır. Bu çerçevede elektronik belgelerin özgünlüğünün ve güvenilirliğinin korunması oldukça önemli görülmektedir (Çiçek, 2011, s. 88).

Metodoloji ve Gerçekleştirilen Analizler

Çalışmada betimleme yöntemi altında (Karasar, 1991) kamusal yaşamı belirleyen idari ve mali düzenlemelerde kurumsal iletişim, bilgi ve belge işlemlerini etkileyen ya da belirleyen koşulları analiz edebilmek için yasal analiz tekniğinden yararlanılmıştır. İş ve işleyişin resmi yüzünü tanımlayan belgeler yasal koşullar doğrultusunda üretilir ve bu koşulların değerlendirilmesinde de etkin olarak kullanılırlar. Bu saptamalar idari süreçleri belirleyen yasal koşullar, ilgili belge işlemlerinin nasıl yürütüleceğini de ortaya koymaktadır (Skupsky, 1994). Doğrudan bir belgenin ne kadar süre saklanacağı ya da üzerinde nasıl bir işlem yapılacağını belirleyen yasal bir düzenleme olmayabilir. Ancak çalışma içerisinde değinildiği gibi, kurumsal ya da genel idari düzenlemelerde ilgili iş süreçlerini tanımlayan, bilgi, iletişim ve belge yönetimi üzerine yer alan saptamalar belge yönetimi programları geliştirmekte yol gösterici olabilmektedir (Kruse, 1989, s. 12).

Çalışmada belge işlemlerini etkileyen ya da belirleyen yasal koşulların saptanması için “belge tarama tekniğinden” yararlanılmıştır (Karasar, 2000, s. 183). Bu bağlamda belge tarama tekniği içerisinde belge (doküman) incelemesi ya da analizinin, “tek başına bir araştırma yöntemi olabileceği gibi”, diğer nitel yöntemlerin kullanımında ek bilgi kaynağı olarak da kulla-

nilabileceği dile getirilmektedir (Foster, 1995, s. 147; Yıldırım, 1999, s. 140). Çalışmada belge tarama tekniği çerçevesinde yapılması öngörülen içerik analizi (Karasar, 2000, s. 184), Türkiye’de kamu hukukunu belirleyen yasal düzenlemelerde basılı, yazılı, elektronik ortam, kağıt, veri, bilgi, belge, evrak, bilişim, iletişim, imza, tebliğ, tebligat, talimat, yazışma, defter, arşiv kavramları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Elektronik Belgelerin Hukuksal Niteliklerine İlişkin Mevzuatın İncelenmesi

Aşağıdaki Türk kamu hayatını belirleyen mevzuat uygulamaları doğrudan belge işlemlerini belirleyen mevzuat, idari ve mali mevzuat başlıkları altında kronolojik düzen içerisinde incelenmektedir.

Doğrudan Belge İşlemlerini Belirleyen Mevzuat Uygulamaları

Çalışmanın kamusal yaşamı belirleyen idari ve mali mevzuat uygulamalarında iletişim, bilgi ve belge yönetimi uygulamalarını incelemek olduğundan bu başlıktaki düzenlemelerin bir kısmında ayrıntıya girilmemiştir.

- 3473 sayılı Muhafazasına Lüzum Kalmayan Malzemenin Yok Edilmesi Hakkındaki KHK'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (*T.C.Resmi Gazete*, Sayı: 19949 (04 Ekim 1988)). Kamusal yaşamda arşivcilik ve belge yönetimi uygulamalarına dönük temel kanundur.
- Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, 1988, ss. 1-22). Kamusal yaşamda arşivcilik ve belge yönetimi uygulamalarının ne şekilde yürütüleceğinin ayrıntılarının yer aldığı temel düzenlemedir. Yönetmelik belge işlemleri ve arşivcilik uygulamalarını birim ve kurum arşivleri, ayıklama, transfer, imha ve/veya arşive transfer ile ilgili işlemler başlıklarında açıklamaktadır.
- Ayıklama ve İmha İşlemlerine Yönelik 20 Ekim 1998 Tarihli Genelge (Başbakanlık Genelgesi, Sayı: 18975 (20 Ekim 1998)). Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün çeşitli tarihlerde yaptığı kurum incelemelerine dayanarak, ayıklama ve imha işlemlerinde uygulanacak esaslara dönük ayrıntılar içermektedir.
- Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik (*T.C.Resmi Gazete*, Sayı: 25658 (02 Aralık 2004)). Yönetmelikle basılı ya da elektronik iletişim, bilgi ve belge ortamları ve formatları, kamusal iletişimin hiyerarşik akış ve özellikleri açıklanmakta belgelere ilişkin düzenleme, kodlama, dağıtım ve gizlilik ile ilgili uygulamaların ne şekilde gerçekleştirileceği ortaya konulmaktadır.
- Standart Dosya Planı İle İlgili Başbakanlık Genelgesi (Başbakanlık Genelgesi, Sayı: 320-8880 (11 Haziran 2002)). Kamuda belgelerin düzenlenmesi ve yerleştirilmesine ilişkin dosya planları ile ilgili bilgileri içermektedir. Plan içerisinde temel ve alt konular, ana ve yardımcı hizmet birimleri çerçevesinde tanımlanmakta, bunlarla ilişkili kodlar ve dosya yerleştirme sistematikliği anlatılmaktadır. Dosya planı kamu kurumlarında yazışmaların karşılıklı uyum ve eşgüdüm içerisinde gerçekleştirilebilmesini, dağıtım, dosyalama, yerleştirme ve erişim etkinliğinin sağlanmasını, elektronik sistemlerle uyumlu merkezi arşivlerin oluşturulmasını hedefleyerek geliştirilmiştir.
- ISO 15489 Bilgi ve Dokümantasyon - Belge yönetimi için standart. Bu standart kamu ve özel sektörde etkili iletişim ve haberleşme ortamının yaratılabilmesi, idari ve yasal süreçlerin planlı biçimde yürütülebilmesi, bilgi kaynağı olarak belgelerden etkili biçimde yararlanılabilmesi üzerine yürütülecek çalışmaları tanımlamaktadır. Bu çerçevede standart belgelerin üretimi, düzenlenmesi, transferi, saklama planlarının oluşturulması, erişimi ayıklanması, imhası ve arşive nakline ilişkin kurumsal uygulamalara çerçeve çizmektedir (TS ISO 15487, 2007).
- TS 13298 - 2009 Bilgi ve Dokümantasyon - Elektronik Belge Yönetimi. Uluslararası örneklerine paralel olarak Standart, ülkemizde elektronik ortamda geliştirilen belge yönetimi programlarının taşıması gereken asgari kriterleri tanımlamaktadır.

Standartta ayrıca elektronik belge özellikleri, elektronik ortamda belge üretim, dosyalama, dağıtım e-arşivler ile dijitalleştirme uygulamalarına dönük bilgiler yer almaktadır (TS 13298, 2009).

Tebliğat Kanunu (TK)

11.02.1959 yılında 10139 sayılı *T.C. Resmi Gazete* ile yayımlanan 7201 sayılı Tebliğat Kanununda (Tebliğat Kanunu, 1959), elektronik iletişim ve belge yönetimi uygulamalarına paralel olarak çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

Buna göre, Kanunun Tebliğatın yapılması başlıklı birinci maddesi (TK, 1959) (Değişik: 11/1/2011-6099/1 md.), kazaî merciler, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idareler, (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlar, (IV) sayılı cetvelde yer alan sosyal güvenlik kurumları ile il özel idareleri, belediyeler, köy hükmî şahsiyetleri, barolar ve noterler tarafından yapılacak elektronik ortam da dâhil tüm tebliğat, bu Kanun hükümlerine göre Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü veya memur vasıtasıyla yapılır demektir.

Bu madde ile konumuz itibarıyla gelen önemli husus, bu kanunun 7/a maddesi ile uyumlu olarak elektronik ortamın¹ tebliğat sürecinin bir parçasına dönüşmesidir. Ayrıca, bu madde metninden de anlaşılacağı gibi, yargı mercileri, 5018 sayılı yasanın I sayılı cetvelinde yer alan TBMM, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, ..., ve diğer Bakanlıklar ve Kamu Kuruluşları gibi Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri, II sayılı cetvelin A şikkında yer alan Yüksek Öğretim Kurulu, Üniversiteler ve İleri Teknoloji Enstitüleri ile B şikkında yer alan Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Türkiye ilimler Akademisi... gibi Özel Bütçeli Diğer İdareler, III sayılı cetvelde yer alan SPK, RTÜK, BDDK, Rekabet Kurumu, ..., gibi Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar ve IV sayılı cetvelde yer alan Sosyal Güvenlik Kurumu ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü gibi Sosyal Güvenlik Kurumları (Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2003), şeklinde sayılmak suretiyle tüm kamu kurum ve kuruluşları tebliğat çıkarmaya yetkili kılınmamıştır.

Yine elektronik tebliğat ile ilgili olarak 7201 sayılı Kanuna “elektronik tebliğat” başlıklı 2011 yılında eklenen 7/a maddesiyle (Ek: 11/1/2011-6099/2 md.) (TK, 1959), tebliğata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebliğat yapılmasını isteyen kişiye, elektronik yolla tebliğat yapılabilir hale dönüşmüştür. İkinci fıkrasında, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebliğat yapılması zorunlu tutulmuştur.² Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre elektronik yolla tebliğatın zorunlu bir sebeple yapılamaması hâlinde bu Kanunda belirtilen diğer usullerle tebliğat yapılması hükme bağlanmıştır. Kanunun bu hükmüne göre, elektronik yolla tebliğat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılmaktadır.

Bu madde hükmünün ikinci fıkrasında ifade edilen anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebliğat (e-tebliğat) yapılmasının zorunlu tutulması hususu Türk Ticaret Kanununun 329. maddesi ve devamında (vd.), 564'üncü maddesi vd. ile 573'üncü maddesi vd. yer alan sırasıyla anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit ve limited şirketler gibi sermaye şirketlerine (Türk Ticaret Kanunu, 2011) yapılacak tebliğatların şekliyle ilgili elektronik yolla yapılmasını zorunlu tutmakla, bu kanunda belirtilen diğer yöntemlerle tebliğatın yapılmasını engellemiştir.

Kanunun ilan şekli başlıklı 29. maddesi (TK, 1959), ilan suretiyle tebliğ, tebliği çıkartacak merciin mucip sebep beyanıyla vereceği karar üzerine aşağıdaki şekilde yapılır denilmektedir.

¹ 11/1/2011 tarihli ve 6099 sayılı Kanunun 18'inci maddesiyle, bu maddede yer alan elektronik ortamda tebliğata ilişkin hükmün söz konusu Kanunun yayımı tarihi olan 19/1/2011 'den bir yıl sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır.

² 11/1/2011 tarihli ve 6099 sayılı Kanunun 18'inci maddesiyle, bu fıkranın, söz konusu Kanunun yayımı tarihi olan 19/1/2011 'den iki yıl sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır.

1. İlan alakasının ıttılaina en emin bir şekilde vasıl olacağı umulan ve varsa tebliği çıkaran merciin bulunduğu yerde intişar eden birer gazetede ve ayrıca elektronik ortamda yapılır.
2. Tebliğ olunacak evrak ve ilan sureti, tebliği çıkaran merciin herkesin kolayca görebileceği bir yerine de asılır.” belirtilmek suretiyle ilan şeklinin türü sayılmıştır (Değişik : 6/6/1985 - 3220/9 md.) Mercii, icabına göre ikinci defa ilan yapılmasına karar verebilir. İki ilan arasındaki müddet bir haftadan aşağı olamaz. Gerekiyorsa ikinci ilan, yabancı memleket gazeteleriyle de yaptırılabilir.

Tebliğatın elektronik ortamda da yapılabilmesi, bazı teknik çalışmaların yapılmasını da gerektirir. Bu suretle, Teknik altyapının kurulması, tüzük hükümlerinin uygulanması başlıklı Geçici Madde 1 in birinci fıkrasında “Geçici Madde 1 - (Ek: 11/1/2011-6099/13 md.) başlığı ile verilmektedir.

Bu hükme göre; “Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü, elektronik ortamda yapılacak tebligatla ilgili her türlü teknik altyapıyı bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içinde kurarak faaliyete geçirir.” şeklinde bir ifadeyle teknik altyapı ile ilgili konu da bu şekilde düzenlenmiştir.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (BEHK)

4982 sayılı BEHK’nun (Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 2003) amacı; “demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir”. Bu Kanun, Dilekçe Hakkı Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır (BEHK, 2003). Bu çerçevede, Kanun özel sektörde uygulama alanı bulamaz.

Kanunun 4.maddesinde herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu ve karşılıklılık ilkesi ve faaliyet alanı ile ilgili olması gibi şartlara haiz olması durumlarında yabancı gerçek ve tüzel kişilerin, kısacası, yabancıların da bu haktan yararlanacağı, bundan başka; uluslararası hukuktan kaynaklanan hususların saklı kaldığı ifade edilmiştir (BEHK, 2003).

Beşinci maddede ise bahsi geçen kurum ve kuruluşların bilgi verme yükümlülüğü vurgulanmış ve bilgi edinme başvurularının etkin, süratli ve doğru bir şekilde sonuçlanması gerektiği belirtilmiş, ayrıca bu hususla ilgili teknik sorumlulukların yerine getirilmesi tedbirlerinin alınması yükümlülükleri ile hüküm sona ermiştir (BEHK, 2003).

Kanunun sekizinci maddesinde, kamu tarafından yayımlanmış veya yayın, ilan, broşür ve benzeri yollar ile kamuya açıklanmış bilgi ve belgelerin bu kanun kapsamında bilgi edinme hakkı olarak değerlendirilemeyeceği ve bu başvuruların konusu olamayacağı ancak, bu belgelerin talep edildiği durumlarda bunlar ile ilgili nerede, nasıl, ne zaman gibi tanıtıcı nitelikteki enformasyonların ilgili kişiye iletilebileceği dile getirilmektedir (BEHK, 2003).

Yine aynı kanunun gizli bilgileri ayırarak bilgi veya belge verme başlıklı dokuzuncu maddesi (BEHK, 2003) istenen belgelerde gizlilik unsuru içeren kısımlar var ve bunlar ayrıştırılabiliyorsa, bu kısımlar ayrıştırılarak ilgiliye gerekçesi açıklanmak suretiyle iletileceği belirtilmektedir. Bu ayırma gerekçesi de yazılı olarak bildirilmek durumundadır.

Bu madde ile genel olarak Kanun tasarısından da anlaşılacağı üzere, açıklığın esas olduğu gizliliğin ise istisnaen uygulanacağından, BEHK kapsamında talep edilen bilgi ya da belgelerde gizlilik dereceli hususların bulunması durumunda açıklanabilir bilgiler ile yasaklanan bilgiler bir arada olduğunda, talepte bulunan kişiye olumsuz yanıt verilmesi engellenmektedir (BEHK, 2003). Kanun hükmünden de anlaşılacağı gibi bu bilgiler bir arada bulunup ayrılabiliriyorsa talep konusu bilgi ya da belge, gizlilik derecesi bulunan ya da açıklanması yasak olan bilgiler ayrıştırılıp başvuran kişiye gerekçeli olarak sunulmak istenmesi anlaşılmaktadır.

Kanunun 10. maddesi (BEHK, 2003), bilgi ve belgeye erişim konu başlığıyla, kurum ve kuruluşların istenen belgenin onaylı bir kopyasını vermeleri, bu kopyaların verilmesinin mümkün olmaması durumunda ya da aslına zarar verilebilmesi gibi hususlar mevcut olduğunda, Kanunun 10. maddesinin birinci fıkrasının a, b ve c bentleri çerçevesinde;

- a) Eğer istenen belgeler yazılı, basılı ise, gerekli incelemenin yapılması ve notlar alınabilmesinin,
- b) Ses kaydı şeklinde bir belge ise aranan, o zaman sesin dinlenmesinin,
- c) Görsel kayıtlı bir belge ise bunların izlenebilmesinin, sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Aynı zamanda bu maddenin sonraki ikinci ve üçüncü fıkralarında ise, sırasıyla, yukarıdaki bentler dışında farklı bir şekilde bilgi ve belgenin sağlanması mümkünse belgeye zarar vermemek koşuluyla bunun sağlanması ve gerekli olduğu hallerde erişim sağlama maliyetinin bütçeye gelir olarak kaydetmek suretiyle başvurudan elde edilmesi ifade edilmiştir. Böylece bazı durumlarda bilgi ve belgeye erişimin de maliyet oluşturduğu ifade edilmiştir.

BEHK'nun sonraki 11., 12., 13. maddelerinde sırasıyla bilgi ve belgeye erişim süreleri, başvuruların cevaplandırılması ve itiraz usulü başlıklı hükümler incelenmiştir. Söz konusu bu istenen bilgi ve belgeye erişim süresinin 15 gün olduğu, yani en geç 15 gün içerisinde diğer hükümler saklı kalmak kaydıyla, erişimin sağlanması gerektiği³; başvuruların cevaplandırılması hususunda, kamu kurum ve kuruluşlarının başvuruları yazılı ya da elektronik ortamda cevaplandırması gerektiği ve itiraz usulleri ile bilgi edinme isteği çeşitli gerekçelerle reddedilen kişilerin yasal süreç başlatmadan önce kurula⁴ başvurabileceği belirtilmektedir (BEHK, 2003).

Yukarıdaki paragraftan ve dipnottan da anlaşılacağı üzere 11.maddede, bilgi veya belgeye erişim için süreler ifade edilmiş, bu süreler Avrupa Birliği'nin bu konuyla ilgili mevzuatına paralel bir şekilde 15 ve 30 iş günü olarak belirlenmiştir. Tabii burada esas olan bu talep edilen bilgiye erişimin 15 iş günü içinde sağlanmasıdır (BEHK, 2003).

Kanunun 15. maddesi ve devamında bilgi edinme hakkının sınırları belirtilmiştir (BEHK, 2003). 15. madde ile yargı denetimi dışında kalan işlemlerin bilgi edinmeye dahil olduğu belirtilmiştir. 16. maddede geçen devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgelerin bu kapsama dahil edilmediği hükme bağlanmıştır (BEHK, 2003). Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler 17. madde kapsamına alınmış (BEHK, 2003) ve bu Kanun kapsamında olmadığı belirtilmiştir. İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler ile ilgili olarak 18. maddede iki durum söz konusudur (BEHK, 2003). Bunlardan biri, sivil ya da askeri istihbarat birimlerin faaliyetleri bu Kanun kapsamında olmadığıdır. İkinci durumda ise, bu bilgi veya belgelerin insanların çalışma hayatını ve onların meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, bu durumda istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler bilgi hakkı kapsamında değerlendirilir.

Yine Kanunun 19. maddesi ile idari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerin çeşitli koşullarda bu Kanunun kapsamında olmadığı ifade edilmiştir (BEHK, 2003). Aynı şekilde, adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerin bu Kanun kapsamında olmadığı, ancak CMUK, HUMK ve İYUK ve diğer özel Kanun hükümlerinin saklı olduğu 20. madde hükmüne eklenmiştir.

21. maddede ifade edilen ve çeşitli bölümlere ayrılan özel hayatın gizliliği ile ilgili olarak genelde (BEHK, 2003), kişinin izin vermesi dışında bu bilgi ve belgelerin verilmesi Kanun kapsamında değildir. Ancak kamu yararının olduğu durumlarda, talep edilen bilgi veya belgeler, yazılı izin almak koşuluyla, ilgiliye en az yedi gün önce haber verilerek, açıklanabilmektedir.

22. madde ile haberleşmenin gizliliği konusunun bu kanun kapsamında olmadığı ifade edilmektedir. Yine 23. maddede yer alan ticari sır kapsamındakilerin de bu kanun kapsamında olmadığı belirtilmiş ve 24. maddede geçen ve fikir ve sanat eserleri kapsamında istenen bilgi veya belgelerin de 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) kapsamında değerlendirilip bu belge veya bilgi isteklerinin FSEK'e göre inceleneceği belirtilmiştir (BEHK, 2003).

Kanunun 25. maddesi ile (BEHK, 2003) kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak, "söz konusu

³ "Ancak istenen bilgi veya belgenin, başvuru alan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır" (BEHK, 2003).

⁴ Kurul. Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulunu ifade etmektedir. Bu kurul dokuz üyeden oluşur.

düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır” ifadesi ile genel olarak kurum içi uygulamaların bu kanun kapsamında olmadığı, ancak yine de bu düzenlemelerden etkilenen kurum personelinin bilgi edinme haklarının saklı olduğu belirtilmiştir.

26. madde ile «kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler”in aksine karar verilmediği sürece Kanun kapsamında olduğu yer almıştır (BEHK, 2003).

Tavsiye ve mütalaa talepleri ile ilgili hükümler 27. madde hükmü gereği bu kanun kapsamında değildir. Yine çeşitli sebepler ile gizliliği kaldırılan bilgi ya da belgeler bu Kanunun 28. maddesi hükmü gereğince, diğer hükümleri ilgilendiren istisnaları oluşturmuyorsa kanun kapsamında bilgi edinme hakkına konu olmaktadır (BEHK, 2003).

Kanunun son olarak, 29. maddesi (BEHK, 2003) “Ceza Hükümleri” başlığıyla, yukarıda belirtilen bu Kanun hükümlerine uyulmaması durumunda neler yapılabileceğini açıklamaktadır. Buna göre; “Kanunun uygulanmasında ihmâli, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tâbi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır”. Buna göre cezalandırmalar genel olarak, ceza kovuşturması saklı kalmak kaydıyla, personelin tabi olduğu hukuksal düzenlemeler çerçevesinde, ihlalleri ölçüsünde belirtilmektedir.

BEHK ile ilişkili olarak, Başbakanlık İletişim Merkezi sistemi (T.C. Başbakanlık İletişim Merkezi, 2006) 20 Ocak 2006 tarih ve 26055 sayılı *Resmî Gazete*’de yayımlanarak yürürlüğe girip faaliyete geçmiştir. 2006/3 sayılı ve 19 Ocak 2006 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile günlük hayata geçirilen BİMER e-devlet uygulamaları kapsamında, vatandaşların şikayet, talep, görüş ve önerilerinin anında işleme alınıp değerlendirilip sonuçlandırılması ve ilgili kişiye, söz konusu şikayet ile ilgili mevzuatta belirtilen sürelerde hızlı bir şekilde cevap verilmesi amacı ile kurulmuştur. BİMER faaliyetleri ile birlikte BEHK geçmişte vatandaş ile devlet arasındaki ilişkilerin karşılıklı yarara dayanan bir yapıya oturmasında önemli bir kilometre taşı olmuştur.

BEHK hükümleri bilgi hukukunun temel unsurlarını yansıtmaktadır. Bu Kanun ile kamusal bilgi ile belgeye yasal erişim hüküm altına alınmıştır. Bilgi profesyonelliğinin öncelikli hedefi olan bilgi ve belgenin etkin verimli ve hızlı bir şekilde ihtiyacı olan kişilere iletilmesi, Kanun ile yasal bir çerçeveye kavuşmuş, kamu kurumları da bu çerçevede daha yoğun biçimde profesyonel çözümlere yönelmişlerdir.

Elektronik İmza Kanunu (EİK)

23.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununu (EİK), elektronik ortamda yasal geçerliliği olan bilgi ve belge işlemlerinin yürütülebilmesine duyulan ihtiyacın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Kanunun amacı, (Elektronik İmza Kanunu, 2004) “elektronik imzanın hukukî ve teknik yönleri ile kullanımına ilişkin esasları düzenlemektir”. EİK’nun ikinci maddesi ile, bu Kanunun:

- a) Elektronik imzanın hukuki yapısını,
- b) Elektronik sertifika hizmet sağlayıcıların faaliyetlerini ve
- c) Her alanda elektronik imzanın kullanımına ilişkin işlemlerini, kapsadığı ifade edilmiştir.

Yukarıda sırasıyla a, b ve c şeklinde belirttiğimiz e-imzanın hukuki yapısı, e-sertifika hizmet sağlayıcıların faaliyetleri ve günlük hayatta her alanda e-imzanın kullanımı sonucunda oluşan hukuki yapının bu kanun kapsamında olduğu hususu yasal zemin kazanmıştır.

Kanun’un dördüncü maddesi (EİK, 2004) hukuksal belgelerde karşılaşılan ve e-delilin sahip olması gereken güvenli elektronik imza ile ilgilidir. Buna göre, bir güvenli elektronik imzada bulunması gereken özellikler madde 4’ te sayılmıştır. Bunlar;

Güvenli elektronik imza;

- a) Münhasıran imza sahibine bağlı olan,

- b) Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan,
- c) Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan,
- d) İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan, elektronik imzadır.

Yukarıdaki maddeler e-imzanın taşınması gereken özellikleri açıklamaktadır. Bu koşulu sağlamayan belgeler, nitelikli elektronik delil olarak değerlendirilemezler.

Bu Kanunda yine beşinci madde ile güvenli elektronik imzanın hukuki sonuçları ve uygulama alanlarının neler olduğu ifade edilmiştir (EİK, 2004). Bu madde hükmüne göre, “güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurduğu” ifade edilmiştir. Öte yandan Kanunda, “kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile teminat sözleşmeleri güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemeyeceği” belirlenmektedir. Bu hükme göre örneğin, gayrimenkul üzerinde yapılacak işlemler güvenli elektronik imza ile yapılmışsa bile hukukî sonuç doğurmamaktadır. Kanunda sayılmak suretiyle belirtilen bu durum dışındaki diğer işlemlerde ıslak imza ile e-imza aynı hukuki sonuçları doğuracak ve mahkemelerde de aynı delil niteliğine sahip olacaktır.

Bu kanunla ilgili olarak, 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı *Resmî Gazete*’de, Elektronik İmza ile ilgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ yayımlanmıştır (Elektronik İmza ile ilgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ, 2005). Bu Tebliğin çıkarılış amacının, elektronik imzaya ilişkin süreçleri ve teknik kriterleri detaylı olarak belirleme olduğu birinci maddede belirtilmektedir. Yani kısaca, bu Tebliğ’de daha çok teknik hususlar açıklanmıştır.

5070 sayılı Elektronik imza kanunu ile ilgili olarak öncesinde 1999/93 sayılı Avrupa Birliği Direktifi yayımlanmıştır (Directive 1999/93/EC, The European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community framework for electronic signatures, 2000). Kapsamının belirtildiği Direktifin birinci maddesinde (Article 1) “bu direktifin amacının elektronik imzaların kullanımını kolaylaştırmak ve yasal olarak tanınmasını desteklemek”⁵ olduğu ve “direktif e-imzalar için yasal çerçeve ve iç pazarın düzgün işleyişini sağlamak için bazı sertifikasyon hizmetleri sağlar”⁶ şeklinde belirtilmiştir. Avrupa Birliğine üye olan ülkelerin kendi mevzuatları ile uyumlaştırması⁷ gereken ve dolaylı olarak üye olacak ülkeleri de ilgilendiren bu direktifin kapsamının 5070 sayılı Kanunun kapsam başlıklı ikinci maddesi ile aynı hususları içermektedir. E-imza Kanunu hazırlanırken bahsi geçen direktifin bu ve diğer hükümleri göz önüne alınmıştır.

Elektronik Haberleşme Kanunu (EHK)

Ülkemizde elektronik haberleşmenin düzenlenmesine ilişkin 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu 10.11.2008 tarih ve Mükerrer 27050 sayılı *Resmî Gazete*’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı (Elektronik Haberleşme Kanunu, 2008), “elektronik haberleşme sektöründe düzenleme ve denetleme yoluyla etkin rekabetin tesisi, tüketici haklarının gözetilmesi, ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılması, kaynakların etkin ve verimli kullanılması, haberleşme alt yapı, şebeke ve hizmet alanında teknolojik gelişimin ve yeni yatırımların teşvik edilmesi ve bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir”. Kanunda bilgi ve belge işlemlerini etkileyen ya da doğrudan belirleyen hükümler aşağıda ele alınmaktadır.

Kanunun kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğin korunması başlıklı 51. maddesinde, “kurum, elektronik haberleşme sektörüyle ilgili kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına yönelik usul ve esasları belirlemeye yetkili” kılınmıştır.

⁵ "The purpose of this Directive is to facilitate the use of electronic signatures and to contribute to their legal recognition."

⁶ "It establishes a legal framework for electronic signatures and certain certification-services in order to ensure the proper functioning of the internal market."

⁷ Uyumlaştırma hususu uygulama başlıklı direktifin 13/1 maddesinde belirtilmiştir: "Article 13 Implementation: 1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive before 19 July 2001. They shall forthwith inform the Commission thereof."

Yine Kanunun 55. Maddesi elektronik kimlik bilgisine haiz cihazlar ile ilgilidir (EHK, 2008). Buna göre, Kanunun yetki vermesi dışında, elektronik kimlik bilgilerinin yeniden oluşturulamayacağı, değiştirilemeyeceği, kopyalanamayacağı, çoğaltılamayacağı veya herhangi bir amaçla dağıtılamayacağı hükme bağlanmıştır. Bu hükme aykırı davrananların 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 127. maddesi hükümlerine göre el konulacağı aynı maddenin üçüncü fıkrasında hükme bağlanmıştır (EHK, 2008). Böylece, yukarıda ifade edilen saiklerle hareket eden kişiler ve ilgili fiilleri suç kapsamına alınmaktadır.

Kanunun 56. maddesinde, abone ve cihaz kimlik bilgilerinin güvenliğine yer verilmiştir (EHK, 2008). Buna göre "abone kimlik ve iletişim bilgilerini taşıyan özel bilgiler ile cihazların elektronik kimlik bilgilerini taşıyan her türlü yazılım, kart, araç veya gereç yetkisiz ve izinsiz olarak kopyalanamaz, muhafaza edilemez, dağıtılamaz, kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla kullanılamaz" denilmektedir.

Denetim başlıklı 59. maddede de Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumunun, re'sen ya da şikayet üzerine gerçek ya da tüzel kişileri denetim yetkisine haiz olduğu belirtilmiştir (EHK, 2008). Her konuda olduğu gibi kanunun uygulama alanı çerçevesinde denetim ile ilgili hükümün varlığı ile o konuda, kuruma, gerekli gördüğü hallerde elektronik haberleşme sektöründe bulunan tüm gerçek ve tüzel kişileri kendiliğinden ya da başvuru sonucu denetleme yetkisi vermektedir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun, 4, 6, 12 ve 51 inci maddelerine dayanılarak hazırlanan (EHK, 2008) Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmeliğin amacı, elektronik haberleşme sektöründe kişisel verilerin işlenmesi, saklanması ve gizliliğinin korunması için elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren işletmecilerin uyacakları usul ve esasları düzenlemektir (Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik, 2012).

Kamu Yaşamını Belirleyen İdari Düzenlemelerde Bilgi ve Belge İşlemlerine İlişkin Koşulların Değerlendirilmesi

Aşağıda kamu idaresini belirleyen temel yasalarda bilgi ve belge işlemlerine ilişkin saptamalar düzenlemelerin çıkış tarihine göre kronolojik olarak değerlendirilmektedir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK)

08.03.1995 tarihinde yayımlanıp 08.09.1995 tarihinde (6 ay sonra) yürürlüğe giren 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, kanunun amacı başlıklı birinci maddesinde (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 1995) "Bu Kanunun amacı, (...) (1) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirme ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir." şeklinde ifade edilmiştir.

Bu Kanunun, 2003 yılında 4822 sayılı yasa ile değişiklik yapılmak suretiyle son şeklini aldığı bu geçerli üçüncü maddesinde 4077 sayılı kanunla ilgili yapılan tanımın C bendinde "Mal: Alış-verişe konu olan taşınır eşyayı, konut ve tatil amaçlı taşınmaz malları ve elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri gayri maddi malları" ifade eder demekle, elektronik ortamda yapılan mal ticaretinin tüketicinin korunması açısından bir tanımlama yapmış olduğu görülmüştür (TKHK, 1995). Burada yapılan tanımla, "mal" kavramı, günümüz bilişim sistemlerindeki gelişmelere paralel olarak yaygınlaşan elektronik ortam ve bu ortamda üretilen yazılım, ses ve görüntü gibi malları içine alacak şekilde genişletilerek, bu alanın hukuksal boyutuyla mevcut durumla uyumlaştırılmaya çalışılmıştır.

Yine Kanunun, 9/A maddesinde "Mesafeli Sözleşmeler" başlığıyla mesafeli sözleşmelerin, yazılı, görsel, telefon ve elektronik ortamda veya diğer iletişim araçları kullanılarak yapıldığı ve tüketicilerle karşı karşıya gelinmeksizin yapılan ve malın veya hizmetin tüketicie

anında veya sonradan teslimi veya ifası kararlaştırılan sözleşmeler olduğu ifade edilmiş böylece günümüzde de sık sık kullandığımız ve alışveriş yolu olarak ihtiyaçlarımızı giderdiğimiz bu yöntemde de yine elektronik ortam kullanılmaktadır (TKHK, 1995). Dolayısıyla yine bu ortamda aktarılan bilgi ve kişisel bilgilerin korunması hususları da önem kazanmıştır. Bu maddenin ikinci fıkrasında (TKHK, 1995) yapılan bu elektronik ortamdaki işlemlerin de yine elektronik ortamda teyit edilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Elektronik ortamda yapılan bu işlemlerin satıcı tarafından ayıpsız olmasının sağlanması gerekliliği aynı maddenin dördüncü fıkrasında (9A/4) (TKHK, 1995) belirtilmiştir. Böylece temel amacı tüketicinin haklarını korumak olan bu Kanun yapılan alışverişlerin elektronik ortamda olması durumunda da gerekli tedbirleri almakta ve tüketiciye güvence sağlamaktadır.

Türk Medeni Kanunu (TMK)

Kişiler, aile, miras ve eşya hukukunu ele alan ve 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, medeni hukuk ile ilgili hususları içeren temel kanundur (Türk Medeni Kanunu, 2001). Bu Kanun kapsamında, bilgi ve belge işlemlerini ilgilendiren düzenlemeler yer almakta ve bunlar daha çok bilginin ispatı ve delil niteliğine yönelik düzenlemeler şeklindedir.

4721 sayılı Kanunun "ispat kuralları" başlığını taşıyan bölümü içerisinde altıncı ve yedinci maddeler (TMK, 2001) ispat yükü ve resmi belgelerle ispat konularını içermektedir. Bu kanunun "İspat Yükü" başlıklı altıncı maddesinde Kanunun aksine hüküm yoksa tarafların iddialarını ve bu iddialarını dayandırdıkları konuları ispat ile yükümlü olduklarını ifade etmektedir. Yani bu madde ile ispat sorumluluğunun kime ait olacağı vurgulanmaktadır. Örneğin gayrimenkul mallar üzerinde bir hak iddia eden taraf bunu ipotek belgesini göstererek ispat yükümlülüğünü yerine getirmek durumundadır.

Bu kanunun yedinci maddesi ise, resmi belgeler ile ispat konusunu ele almaktadır (TMK, 2001). Buna göre "Resmî sicil ve senetlerin, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturduğu, resmi senetlerin delil niteliğine haiz oldukları" belirtilmiştir. TMK genelde elektronik imzanın geçerli olmadığı alanları düzenlemektedir. Örneğin evlilik, bir taşınmaz üzerinde yapılan gayrimenkul ipotek hakkı resmi senet üzerinde ilgili kişilerin yanında ve ıslak imza ile yapılmadığı sürece geçersizdir, diğer bir deyişle yok hükmündedir (TMK, 2001).

Türk Ceza Kanunu (TCK)

2004 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Ceza Kanununun Amacı başlıklı birinci maddesinde belirtildiği gibi (Türk Ceza Kanunu, 2004) "...kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir". Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir. Kısaca, Türk Ceza Kanununun temel amacı suç işlenmesini önlemektir.

Buraya kadarki ve bundan sonra bahis konusu olan Kanunlarda ağırlıklı olarak bilgi, belge ve elektronik ortamda gerçekleşen işlemler konusunda, belgelerin hukuki durumu hususu incelenmiş, ancak TCK alanında ise bu bahsedilen konularda işlenen suçlar ve cezaları belirtilmiştir. Bu Kanunda diğer Kanunlardan farklı olarak belge ile ilgili hususlarda belge üzerinde işlenen suçlar ile ilgili hükümler yer almaktadır.

TCK'nun "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" bölümünün 204. maddesinde resmi belgede sahtecilik konusu işlenmiştir. Bu kanun hükümlerine göre, (1) bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır, (2) görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır, (3) resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.

Bu Kanunun gerekçeli kararında da ifade edildiği gibi, kanun maddesinde, suçun konusu resmi belgedir. Yazılı kağıt niteliğine haiz olmayan şey ispat kuvvetine bakılmaksızın belge niteliği taşımamaktadır. Bundan başka, belge niteliğini taşıyabilmesi için, kağıt üzerinde bulunan yazının, anlaşılır olması, bir irade beyanı içermesi, içeriğinin hukuki bir değeri olması, hukukî bir hüküm ifade etmesi ve hukuki bir sonuç oluşturmaya uygun olması; adlarının belli olması, kambiyo senetleri gibi bazı belgeler hariç imzalarının atılması ve bu kişinin ya da kişilerin mevcut olmasının şartı aranmaksızın belli kişi ya da kişilere izafe edilebilmesi (bağlanabilmesi) gerekir (TCK, 2004).

Bir kişi, eğer bir belge düzenler ve bu düzenlediği belgeye başkasının adını yazar ve belgeyi imzalarsa bile, bu durumda bir belge mevcuttur; ancak, bu belge sahtedir. Bundan başka, herhangi bir belge altında adı yazılan ve adına imza atılan kişinin, gerçek veya hayali bir kişi olmasının belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır (TCK, 2004).

Burada ifade edilmesi gereken husus resmi belgenin ne olduğu konusudur. Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bundan dolayı, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin yerine getirdiği görev arasında bir bağlantının bulunması gerekir. Ayrıca, bir kamu kurumu ile yapılan sözleşme özel hukuk hükümlerini içerse bile, resmi belge mevcuttur. Çünkü sözleşmeyi imzalayan taraflardan biri kamu kurumu adına kamu görevlisidir (TCK, 2004).

Böylece belirtilmesi gereken önemli husus, resmi belge olarak kabul görülen bir belgenin sahte olup olmaması ile ilgili olarak yapılan bir incelemede, hazırlayanın ve onun sahip olduğu yetkilerin neler olduğuna bakılması suretiyle de belge ile ilgili suçların oluşup oluşmadığına karar verilir (Çiçek, 2007).

Bu Kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere, resmi belgede sahtecilik suçu, ceza hukukumuzda seçimlik hareketli suç olarak tanımlanır. Seçimlik hareketli suçlar kısaca, kanun maddesinin suçun oluşması için tanımladığı hareketlerden herhangi birinin yapılmasını suçun oluşması için yeterli gördüğünde oluşan suçlardır (TCK, 2004).

204.maddenin birinci fıkrasında ifade edilen birinci seçimlik hareket, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Bu seçimlik hareketle, resmi belge, aslında mevcut olmamasına rağmen, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmekte ve düzenlenen belgenin gerçek bir belge olması hususunda yanıltıcı niteliğe sahip olmaktadır (TCK, 2004).

Aynı fıkra da ikinci seçimlik hareket, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmektir. Bu seçimlik hareketle, aslında var olan resmi belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklikler yapılmaktadır. Burada da yine resmi belge üzerinde sahteciliğin söz konusu olabilmesi için, yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aldatıcılık unsuru yoksa, bu durumda resmi belgeyi bozmak suçu meydana gelir. Bu iki seçimlik hareketli suçlar ile ilgili olarak belirtilmesi gereken husus, sahtecilik fiilinin belge üzerindeki bilgilerin bir kısmı ya da tümüne ilişkin olması, resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için bir öneminin bulunmadığıdır (TCK, 2004).

Son olarak da, üçüncü seçimlik hareket ise, sahte resmi belgeyi kullanmaktır. Aynı zamanda, kullanılan sahte belgenin kişinin kendisi veya başkası tarafından düzenlenmiş olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Ayrıca tüm bunlara ek olarak kısaca belirteceğimiz husus, birinci fıkra da işlenen suçların failinin herkes olabileceğidir (TCK, 2004).

Maddenin ikinci fıkrasında, fıkra hükmünden de anlaşılacağı üzere, resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmaktadır. Bu suçun oluşması için, iki unsurun birlikte gerçekleşmesi gerekir. Bunlar, i) suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ve ii) suçun konusunu teşkil eden belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belge olması, koşullarıdır. Bu koşullardan herhangi birinin bulunmaması durumunda bu fıkra hükmü uygulanmaz. Burada dikkate değer diğer bir husus da işlenen suçla ilgili olarak ceza aralığının birinci fıkra da 2-5 yıl iken burada artarak 3-8 yıl aralığına dönüşmesidir. Yine, bu fıkra da işlenen suçun faili olarak sadece kamu görevlisi tanımlanmaktadır (TCK, 2004).

Maddenin üçüncü fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun konu bakımından nitelikli unsuru belirlenmiştir. Bu fıkra hükmüne göre, suçun konusunu oluşturan resmî belgenin,

kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, cezanın belirlenen oranda artırılması gerekir. Kanunun gerekçesinde açıklandığı üzere bu hüküm, suç ile delil arasında ilişki göz önüne alınması suretiyle, daha üstün ispat gücüne sahip belgeyi daha fazla korumak ihtiyacını karşıladığı düşünülmektedir.

TCK'nun 205. maddesi 'Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek' başlığını taşımaktadır. Bu madde hükümleri, gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır, suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır (TCK, 2004) hususlarını içermektedir.

Kanunun gerekçeli kararının incelenmesi sonucunda, suçun failinin herkes olabileceği; suçun, resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suretiyle işlenebileceği seçimli hareketli suçlardan olduğu; 204. maddeden farklı olarak bu maddede işlenen suçun aldatıcı nitelikte olması gerekmemekte ve suçun konusunun yasal olarak geçerli resmi bir belge olduğu anlaşılmaktadır (TCK, 2004).

Bu suçun filleri, gerçek bir resmi belgede yer alan yazıları boyamak, silmek ve bu suretle okunamaz hale getirmek; belge üzerinde bulunan resimli unsuru belgeden ayırmak; belgeyi yırtmak, yakmak ya da gizlemek örnek mahiyetinde ifade edilebilir (TCK, 2004).

Yukarıda belirtilen örneklerden gizleme fiili çeşitli boyutlarda olabilir. Bunlar (TCK, 2004):

1. Gizleme, belgenin sorumluluğunda ve zilyetliğinde bulunan kişiye veya kurum ya da kuruluşa karşı olmalıdır.
2. Bir resmi belgenin, bir hukukî uyumsuzluk kapsamında mahkemeden talep edilmesine rağmen; gerçeğe aykırı olarak, böyle bir belgenin var olmadığını ya da bulunmadığının bildirilmesi hâlinde bu suç oluşur.
3. Gizlemenin kapsamı, belgenin gözetiminde bulunduğu kişiden ya da kurum veya kuruluştan çalınması suretiyle de gerçekleşebilir.

Bu suçun faili herkes olabilir, yani bu suç herhangi bir kişi tarafından işlenebilir. Resmi belgenin kamu görevlisi tarafından bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi, bu suçun nitelikli şekli olarak tanımlanmıştır. Bu suça ilişkin özellikli husus, suç konusu belgenin, kamu görevlisinin görevi nedeniyle düzenleme yetkisine sahip olduğu belge olması gerekmez (TCK, 2004).

TCK'nın 206. maddesi resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan konusunu içermektedir. Bu madde hükmüne göre, bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişinin, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılması öngörülmektedir.

Gerekçeli maddeden, bu suçun, doktrinde, "fıkri sahtecilik" olarak isimlendirilen bir suç tipini oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu madde ile kişinin, kendi beyanıyla, sahte bir resmî belgenin düzenlenmesine sebep olma hakkına sahip olmadığı hüküm altına alınmıştır. Bu suçun oluşması için bir kimsenin yaptığı beyan üzerine düzenlenen resmî belgenin bu beyanın doğru olduğunu ispat edici bir güce sahip olması gereklidir. Bunun sonucunda, beyanın doğruluğu düzenlenen resmî belgeyle ispat edilecek ise, bu kanun maddesi uygulanacaktır; buna rağmen şahsın beyanını alan memur, beyanın doğruluğunu inceleyip, resmî belgeyi sadece kişinin beyanı üzerine değil de, memurun yapacağı inceleme ve değerlendirme sonucuna göre oluşturmaktaysa, bu maddede ifade edilen suç oluşmaz.

Bu maddenin devamı olan TCK'nun 207. maddesi ise Özel belgede sahtecilik konusunu işlemektedir (TCK, 2004). Bu madde hükmü, bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması söz konusudur. Sahte belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişiye de aynı cezanın uygulanması söz konusudur.

Bu maddede belirtilen suçun konusu özel belgedir. Özel belgeler, resmi belgeler kadar olmasa da kanıt niteliğine sahip ve yasal olarak sonuç yaratan belge türleridir. Özel belgeler daha çok kişiler arasındaki yarar ilişkileri ile ilgili olsa da ve kanıt nitelikleri resmi belgeler kadar olmasa da kamu güveni nedeniyle korunması gereken belgelerdir (Gökcan, 2010, s. 209). Bu maddede de seçimler hareketli suçlar mevcuttur. Bahsedilen seçimler hareketler: i) özel bel-

geyi sahte olarak düzenleme, yani olmayan bir belgeyi varmış gibi sahte olarak yaratmak, ii) gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek, yani, aslında var olan özel belge üzerinde silmek ya da çeşitli ilaveler yaparak değişiklikler oluşmaktadır. Mevcut olan özel belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için, yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aksi halde, özel belgeyi bozma suçu oluşur.

Bu suçun TCK kapsamında 207. madde çerçevesinde değerlendirilebilmesi için, bu iki seçimlik hareketten birinin gerçekleşmesinin yanı sıra, düzenlenen sahte belgenin de aynı zamanda kullanılması da gerekli bir şarttır.

Maddenin ikinci fıkrasında, başkaları tarafından sahte olarak düzenlenmiş olan bir özel belgenin kullanılması, suç olarak tanımlanmıştır. Tanımından da anlaşılacağı gibi bu suçun oluşabilmesi için, belgeyi kullanan kişinin, onun sahte olduğunu bilmesinin gerekli olduğu açıktır. Böylelikle bu suç, sadece doğrudan kastla işlenebilmektedir.

Belge üzerinde işlenen suçlar ile ilgili başka bir Ceza Kanunu maddesi de TCK madde 208, özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek, *hükmüdür* (TCK, 2004). Bu başlığın aynısı resmi belgeler için 205. maddede bulunmaktadır. Bu kanun maddesi, gerçek bir özel belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır hükmünü içermektedir. Bu maddede geçen suçun konusu yasal olan yani gerçek özel bir belgedir. Bu suç tipi özel belge üzerinde işlenen suçlardan olup, seçimlik hareketleri içermektedir. Bu seçimlik hareketler, gerçek özel bir belgenin yok edilmesi, bozulması ya da gizlenmesi fiilleridir. Örneğin, hukuken geçerli bir özel belge üzerindeki yazıları, boyayarak, karalayarak ya da silerek okunamayacak bir şekle sokmak, belgeyi yırtmak, yakmak veya gizlemek fiilleri bu suç oluşturur (TCK, 2004).

TCK madde 205'de de ifade edildiği gibi bir özel belgenin, örneğin bir uyuşmazlık çerçevesinde mahkemeden talep edilmesine rağmen; gerçeğe aykırı olarak, bu belgenin mevcut olmadığını veya mevcut olmasına rağmen bulunmadığının bildirilmesi durumunda da bu suç gerçekleşir. Fakat, bir soruşturma ya da kovuşturma kapsamında bir suçla ilişkin olarak istenen belgelerin verilmemesi durumunda, özel belgenin gizlenmesi suçunun değil, suç delillerini gizleme fiili işlenmektedir. Bu suç aynı zamanda, gizleme unsuru ile, özel belgenin gözetiminde bulunduğu kişi, kurum ya da kuruluşun çalınarak da gerçekleşebilir. Bu durumda, hırsızlık suçunun değil, özel belgenin gizlenmesi suçu dolayısıyla karar verilmesi daha uygun olmaktadır (TCK, 2004).

TCK'nun 210. maddesine, 'resmi belge hükmünde belgeler' başlığına göre, özel belgede sahtecilik suçunun konusu, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağını hükme bağlamaktadır. İkinci paragrafta gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır denmektedir. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunması söz konusudur (TCK, 2004).

Madde gerekçesinin incelenmesi sonucunda, 210. maddenin, günlük ticari hayatımızda önemli yer tutan basit ciro ile ya da hatta buna bile gerek duyulmadan tedavüle çıkan çeşitli evrakları korumak amacına hizmet ettiği anlaşılmaktadır (TCK, 2004).

Birinci fıkrada sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması durumunda, resmi belgede sahtecilik suçuna dair tüm hükümlerin uygulama alanı bulacağı ifade edilmiştir (TCK, 2004).

İkinci fıkrada, kamu görevlisi sıfatıyla çalışmasalar bile, tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu kişilerin, görevlerinden dolayı gerçeğe aykırı belge düzenlemelerinin ayrı bir suç tipi olarak tanımlandığı belirtilmiştir. Fıkranın ikinci cümlesinde de ifade edildiği gibi, düzenlenen belgenin bu kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması hâlinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Buradaki amaç, bu görevleri ifa edenlerin düzenledikleri belgelerin ne denli önemli olduğu belirtilmeye çalışılmış ve bahsedilen kişilere ve onların oluşturdukları belgelere güvenin korunması amaçlanmıştır. Böylece,

belirtilen kişilerin görevlerinin ifası bağlamında düzenledikleri belgelerin önemi vurgulanmış ve bunlara duyulan güvenin özellikle korunması amaçlanmıştır (TCK, 2004).

Bu hükümler ile bağlantılı diğer maddeler ise sırasıyla TCK madde 211 ve 212. maddelerdir. Daha az cezayı gerektiren hal başlıklı 211. maddesi (TCK, 2004): “(1) Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir.” hükmünü içerir.

Bu kanun maddesi ile resmi veya özel belgede sahtecilik suçunun bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla işlendiğinde, suçun temel şekline göre yarısı oranında daha az ceza ile cezalandırıldığı bir durum olarak düşünülmüştür (TCK, 2004).

Ceza Kanununun *İçtima başlıklı 212. maddesi* ise (TCK, 2004), “(1) Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.” şeklindedir.

Böylece, bir kimsenin sahte belgeyi kullanması sureti ile başka bir kimseyi aldatarak bir fayda sağlaması durumunda, hem dolandırıcılık hem de resmi veya özel belgede sahtecilik suçlarına ait cezalar içtima suretiyle verilecektir (TCK, 2004).

Hukuksal düzenlemelerinin ağırlıklı olarak 2000 yılından sonra yapılmaya başlanan bilişim suçları ile ilgili hükümler TCK’nun 243, 244 ve 245. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu hükümlerin bir nevi elektronik ortamlarda işlenen suçları kapsamak için düzenlendiği söylenebilir (TCK, 2004). Bu çerçevede konu itibarıyla daha önemli olan bilişim sistemine girme başlıklı 243 ve sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme başlıklı 244’üncü maddelerindeki hükümler değerlendirilmektedir. Bu hükümleri sırasıyla inceleyecek olursak: Türk Ceza Kanununun Bilişim Alanında Suçlar başlıklı onuncu bölümünde yer alan ve ‘bilişim sistemine girme’ konu başlıklı 243. maddesine göre (TCK, 2004):

1. Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren ve orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.
2. Yukarıdaki fıkrada tanımlanan fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir.
3. Bu fiil nedeniyle sistemin içerdiği veriler yok olur veya değişirse, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Bu kanun maddesi ile bilişim sistemine girme fiili suç olarak tanımlanmıştır. Ancak birinci fıkrada da ifade edildiği gibi bu suçun işlenmesi için sisteme girmek yetmeyecek, aynı zamanda orada kalmak da gereklidir. Hem bilişimciler hem de hukukçular arasında bu maddenin “bilişim sistemine girme ve orada kalma” şartının her ikisinin de suçun işlenmesi için var olmasına dair çeşitli tartışmalar vardır. Bazı kimseler sadece sisteme girmenin suçun işlenmesi için yeterli olacağı görüşünü ileri sürmekteyken bazıları ise iki şartın da bulunmasının gerekliliğini öne sürmektedirler. Bundan başka, burada şunu da ifade edebiliriz ki, suçun işlenmesi için bilişim sistemine hukuk dışı giren ve orada kalan kişilerin herhangi bir belge ya da doküman vs. gibi elde etmesi gerekmeyecektir. Sisteme, doğal olarak, haksız ve kasten girilmiş olması suçun oluşması için yeterli görülmektedir. Ancak, bu hükümde yer alan “... kalmaya devam eden” kısmında bu sürenin ne kadar olduğunun çok açık olmadığı söylenebilir.

Ayrıca, TCK’ndaki bu suç tanımı, Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesinin Bölüm II Ulusal Düzeyde Alınacak Önlemler Başlıklı, Maddi Ceza Hukuku Kısım I’de yer alan, Başlık-1 bilgisayar ve veri sistemlerinin gizliliğine bütünlüğüne ve kullanıma açık olmasına yönelik suçların, Yasadışı erişim hükmünün yer aldığı 2 nci maddesinde⁸ yer alan hüküm ile aynı hususu içermektedir (CoE, 1997).

Bu kanun hükmünün ikinci fıkrasında, birinci fıkrada belirtilen fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi, bu suç açısından daha az ceza ile cezalandırılma-

⁸ MADDE 2 – Kanunsuz Erişim: “Her bir taraf devlet bir bilgisayar sisteminin tamamı veya herhangi bir bölümüne haksız ve kasıtlı olarak erişilmesini suç kapsamına almak için gerekli kanuni düzenlemeyi yapmalı gerekli önlemleri almalıdır. Taraf devlet bu suçun oluşması için erişimin güvenlik önlemleri ihlal edilerek ya da bilgisayar sistemine bağlı diğer bir bilgisayar sistemi aracılığıyla bilgisayar verisini almak ya da başka kötü niyetlerle kullanmak şartına bağlayabilir” (CoE, 1997).

yı gerektirdiği ifade edilmiştir (TCK, 2004).

Yine aynı hükmün üçüncü fıkrasında, tanımlanan bu suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli düzenlenmiştir. Birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi nedeniyle sistemin içerdiği verilerin yok olması veya değişmesi hâlinde failin, suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılması öngörülmüştür (TCK, 2004).

Kanunun 244. maddesi ‘Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme’ konusunu işlemektedir (TCK, 2004). Bu kanun 244. maddesinde bilişim suçlarının cezalandırılmasına ilişkin aşağıdaki unsurlar tanımlanmıştır:

1. Bir bilişim sisteminin işleyişini engelleyen veya bozan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
2. Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
3. Bu fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemi üzerinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.
4. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamasının başka bir suç oluşturmaması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükümlenir.

Bu kanun maddesinin birinci fıkrasında, bir bilişim sisteminin işleyişini engelleme, bozma, sisteme hukuka aykırı olarak veri yerleştirme, mevcut verileri başka bir yere gönderme, erişilemeyecek hale getirme, değiştirme ve yok etme fiilleri, suç kapsamına alınmaktadır. Yani, seçimlik hareketli suçlar sayılmıştır (TCK, 2004).

İkinci fıkra ağırlaştırıcı hükümler içermektedir. İşlenen fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemine dair işlenmesi durumunda, verilecek cezanın artırılması öngörülmüştür (TCK, 2004).

Üçüncü fıkrada ise, bir ve ikinci fıkralarda belirtilen fiillerin icra edilmesiyle kişinin kendisine veya başkasına fayda sağlaması, ceza müeyyidesine bağlanmıştır. Ancak, bu fıkra kapsamında ceza verilebilmesi için, işlenen fiilin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç kapsamında olmaması gerekir, yani başka bir suçla cezalandırmayı gerektirmemesi gerekir (TCK, 2004).

Yukarıda ayrıntılı biçimde incelendiği gibi Türk Ceza Kanunu kamusal yaşamda bilgi ve belge işlemlerine dönük koşulları ve bu koşullara uygun hareket edilmediğinde karşılaşılabilecek cezai yaptırımları düzenlemektedir. Özellikle TCK’nun 204. maddesi ve devamında geçen, resmi ya da özel belgeler üzerinde işlenen suçlara ilişkin tanımlamalar, bu kapsamda görev ve sorumluluğu bulunanlarca dikkatli biçimde değerlendirilmek durumundadır. Ayrıca elektronik belge yönetimi uygulamalarına dönük politikalar geliştirilirken, TCK’nun yukarıda değerlendirilmek suretiyle belirtilen bilişim suçlarına ilişkin maddelerinin göz önüne alınması gerekmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)

2004 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu da (CMK) TCK ile paralel çeşitli düzenlemelere gitmiştir. Kanunda bilişim suçları ile ilgili izlenecek yasal süreçler tanımlanmıştır. Kanunun birinci maddesinde yer alan (Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004), “... ceza muhakemesinin nasıl yapılacağı hususundaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülükleri düzenlenmektedir” hükmü, ilgili düzenlemenin mahkeme sürecinde takip edilecek adımları tanımladığını göstermektedir.

Bu Kanunun 134. maddesi “Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve el koyma” hakkındadır (CMK, 2004). Kanunun 134. maddesi hükümlerine göre:

1. Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine hâkim tarafından karar verilir.
2. Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülmemesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması halinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereçlere el konulabilir. Şifrenin çözümünün yapılması ve gerekli kopyaların alınması halinde, el konulan cihazlar gecikme olmaksızın iade edilir.
3. Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine el koyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır.
4. İstemesi halinde, bu yedekten bir kopya çıkarılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır.
5. Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine el koymaksızın da, sistemdeki verilerin tamamının veya bir kısmının kopyası alınabilir. Kopyası alınan veriler kâğıda yazdırılarak, bu husus tutanağa kaydedilir ve ilgililer tarafından imza altına alınır.

Maddenin birinci fıkrasında meydana gelen bir suçtan dolayı, soruşturma esnasında başka türlü delil elde etme imkânı yoksa Cumhuriyet Savcısının isteğiyle şüphelinin bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, kayıtlarından kopya elde edilmesine, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine hâkim tarafından karar verileceği ifade edilmiştir. İkinci fıkrada da, birinci fıkrada da bilgisayar ile ilgili hususlarda şifrenin çözülmemesi durumunda gerekli bilgi ve belgeye erişebilmek ve onlardan kopya elde edebilmek için çeşitli araçlara el konulacağı, istenen bilgi ve belgenin elde edilmesi sonucunda bu araçların iade edileceği belirtilmiştir. Üçüncü fıkrada, bu el koyma esnasında yedekleme yapılacağı belirtilmiştir. Dördüncü fıkrada, istenmesi halinde yedek bir kopyanın şüpheliye ya da onun vekiline verileceği ve bunun da tutanakla imzalanacağı hüküm altına alınmıştır. Maddenin beşinci ve son fıkrasında bilgisayar ve onun unsurlarına el koymadan da, kopya alınabileceği, kopyası alınan hususların bir kâğıtla tutanağa kaydedileceği belirtilmiştir (CMK, 2004).

Görüldüğü üzere, kısaca, Kanunun 134. maddesi ile bilgisayarlar üzerinden işlenen suçlara yönelik olarak, bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve el koyma ile ilgili yasal süreç düzenlenmiştir (CMK, 2004). Bu kanun hükmü ile ağırlıklı olarak elektronik ortamda bulunan ve suçu ve suçluyu ortaya çıkarabilecek bilgi ve belgelerin delil olarak adli bilişim teknikleri ile elde edilmesi ve hukuk dışı bir olayın aydınlatılması amaçlanmaktadır. Kurumsal bilgi ve belge yönetimi uygulamalarına dönük yönetmelikler ve diğer düzenlemeler geliştirilirken yukarıda sıraladığımız hükümlerle çelişmeyecek hükümlerin konması gerekmektedir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun

2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, Kanunun adı daha önce telsiz kanunu iken, 05.11.2008 tarihinde 5809 sayılı Kanunla şu an geçerli olan ismini almıştır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanunun Madde 8/Ek Fıkra/a ile kurumun amacı genel olarak belirtilmiştir. Buna göre (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun, 1983) “elektronik haberleşme sektörüyle ilgili uluslararası ilke ve uygulamaları da dikkate alarak ikincil düzenlemeleri yapmak ve kanunlarla Kuruma verilen görevlere ilişkin hususları görüşüp gereken kararları almak” Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)

01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) da diğer yasalar ile birlikte bilgi ve bilişim hukuku öngörülerini dikkate alma çabası içerisinde olduğu görülmüştür. Özellikle, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) projesi burada yasal zemin kazanmıştır. Bu sistemle genel olarak vatandaşların dava ve hukuk süreçleri ile ilgili olarak adliyeye gitmelerine gerek kalmamakta, örneğin, bir dosya ile ilgili tebligat tarihi, dosyanın tarafları, karar türü, dava türü, avukat bilgileri, temyiz bilgileri, harç bilgileri vs. gibi çok sayıda bilgiler bu sistem sayesinde elde edilmektedir (UYAP, 2013). Kurumların kendi personeline ve ilgili kişilere yukarıda sıralanan ve elektronik belge yönetimi kapsamında değerlendirilebilecek düzenlemeleri duyurması, bu çerçevede çalışmalarını UYAP dahil ilgili platformlara taşıması ve/veya bu platformlarla uyumlu ara yüzler geliştirmesi önemli görülmektedir.

Genel olarak, yargılama süreci ile ilgili olarak mahkemelerin görevleri hususlarını inceleyen HMK'nun birinci maddesinde, (Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 2011) "mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir, göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindedir" demekle mahkemelerin görevlerinin kanuna dayandığı açıkça ifade edilmiştir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun İspat Hakkı başlıklı 189. Maddesinin dördüncü fıkrasına göre (HMK, 2011) "bir vakianın ispatı için gösterilen delilin caiz olup olmadığına mahkemece karar verilir" denilmektedir. Bu hüküm gereği hâkim, güvenli elektronik belgeler haricinde, delil olarak sunulan belgeleri serbest olarak takdir etme hakkına sahiptir. Ayrıca deliller arasında da güçlü-zayıf delil ilişkisi hâkim tarafından değerlendirmeye alınabilmektedir. Buna göre güvenilir elektronik imza ile imzalanmış bir belgenin Kanun kapsamında geçerli olarak kabul edildiği açık olmakla birlikte, herhangi bir elektronik postadan ya da elektronik ortamdan elde edilen bir belgenin güvenilir olup olmadığı ayrıca bunun delillerin serbestçe değerlendirilmesi ilkesini içeren Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "delillerin değerlendirilmesi" başlıklı 198. maddesine (HMK, 2011) göre "kanuni istisnalar dışında" hâkimin takdirinde olduğu unutulmamalıdır (Göksu, 2011, s.172-173).

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu, elektronik belgelerin yasal geçerliliğini tanımlamaktadır. Güvenli elektronik imza ıslak imza ile aynı hukuki etkiye sahiptir. Güvenli elektronik imza sertifikası, TÜBİTAK-UEKAE bünyesinde yer alan Kamu Sertifikasyon Merkezi tarafından organize edilmektedir (Bilgi Teknolojileri Dairesi, 2009, s. 30). Yine, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 199. maddesi Belge ve Senet başlığını taşımaktadır (HMK, 2011). 199. maddesine göre "uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları belgedir". Böylece kanun klasik belge kavramını geliştirmiş ve "...elektronik ortamdaki veriler..." ifadesiyle de, günümüz bilgi ve bilişim hukukuna ışık tutmuştur. Dolayısıyla mahkeme karşısında iddiasını ispat etmek isteyen kişi bunu kanunda sayılan belge türleri ile yapabilmektedir. Buna, bilişim sistemleri üzerinde yapılan işlemler de dâhildir.

Ayrıca, elektronik delil olmasının koşulları açısından önemli olan 205. maddede (HMK, 2011), adi senetlerin ispat gücü, mahkeme huzurunda ikrar olunan veya mahkemece inkâr eden sadır⁹ olduğu kabul edilen adi senetler, aksi ispat edilmedikçe kesin delil sayılırlar denilmektedir. Aynı maddede yer alan, "usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler, senet hükmündedir" ifadesi ile elektronik imzalı belgeler yasal güvence altına alınmaktadır. Yine devam eden hükümde, hâkimin mahkemeye delil olarak sunulan elektronik imzalı belgenin, güvenli elektronik imza ile oluşturulmuş olup olmadığını re'sen inceleyeceği belirtilmektedir. Bu ve yukarıdaki hükümlerden de anlaşılacağı üzere bu maddenin birinci fıkrası adi senetlerin ispat gücü, ikinci fıkrası günümüzde artık belirli şartlar altında geçerli kabul edilen güvenli elektronik imza ile oluşturulan belgelerin senet hükmünde olduğu ve üçüncü son fıkrası ise, hâkimin delil olarak sunulan elektronik belgenin güvenilir e-imza ile düzenlenip düzenlenmediğini şikâyete gerek olmadan re'sen inceleyebileceği anlamına gelmektedir.

⁹ Sadır olmak, ortaya çıkmak anlamına gelir (Nedir Ne Demek, 2012).

Aynı Kanunun 205. maddesi ile ilişkili olarak düzenlenen bir başka maddesi de 210. maddedir. Güvenli elektronik imzalı belgenin inkârı, başlıklı 210. madde ise, “güvenli elektronik imzayla oluşturulmuş verinin inkârı hâlinde, hâkim tarafından veriyi inkâr eden taraf dinlendikten sonra bir kanaate varılamamışsa, bilirkişi incelemesine başvurulur” (HMK, 2011) denmektedir. Böylece hâkim, söz konusu durumda, kesin bir kanaate varamadığında, bilirkişiye başvurma yetkisine sahip olmaktadır.

Yine bu konuyla ilgili olarak, Kanunun 219. maddesi ile tarafların belgeleri ibrazı zorunluluğu başlığıyla, (HMK, 2011) "(1) taraflar, kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak sundukları ve ellerinde bulunan tüm belgeleri mahkemeye ibraz etmek zorundadırlar. Elektronik belgeler ise belgenin çıktısı alınarak ve talep edildiğinde incelemeye elverişli şekilde elektronik ortama kaydedilerek mahkemeye ibraz edilir. (2) Ticari defterler gibi devamlı kullanılan belgelerin sadece ilgili kısımlarının onaylı örnekleri mahkemeye ibraz edilebilir" denilerek 1.bentte de ifade edildiği gibi özellikle elektronik belgelerin ibraz şekli açıklığa kavuşturulmuştur.

Kanunun elektronik işlemler ile ilgili olarak “Son Hükümler” kısmında geçen, 445. madde ile elektronik işlemler hususu ayrıca düzenlenmiştir (HMK, 2011). Bu maddeye göre, "(1) Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP), adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan bilişim sistemidir. Dava ve diğer yargılama işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirildiği hâllerde UYAP kullanılarak veriler kaydedilir ve saklanır. (2) Elektronik ortamda, güvenli elektronik imza kullanılarak dava açılabilir, harç ve avans ödenebilir. dava dosyaları incelenebilir. Bu Kanun kapsamında fizikî olarak hazırlanması öngörülen tutanak ve belgeler güvenli elektronik imzayla elektronik ortamda hazırlanabilir ve gönderilebilir. Güvenli elektronik imza ile oluşturulan tutanak ve belgeler ayrıca fizikî olarak gönderilmez, belge örneği aranmaz. (3) Elektronik ortamdan fizikî örnek çıkartılması gereken hâllerde tutanak veya belgenin aslının aynı olduğu belirtilerek hâkim veya görevlendirdiği yazı işleri müdürü tarafından imzalanır ve mühürlenir. (4) Elektronik ortamda yapılan işlemlerde süre gün sonunda biter. (5) Mahkemelerde görülmekte olan dava, çekişmesiz yargı, geçici hukuki koruma ve diğer tüm işlemlerde UYAP’ın kullanılmasına dair usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir". Yukarıdaki hükümler ile yargı alanında artık yasal geçerlilik kazanan UYAP projesi ve UYAP’la bütünleşik yürütülen elektronik bilgi ve belge işlemleri hukuksal bir zemine oturtulmuştur. Bu maddenin tümü incelendiğinde en önemli gelişmenin UYAP üzerinden yürütülen ve hukuki süreçlerden biri olan dava açma süreci dahil tüm işlemlerin elektronik ortamda yürütülebilmesidir.

Kamu Yaşamını Belirleyen Mali Düzenlemelerde Bilgi ve Belge İşlemlerine İlişkin Koşulların Değerlendirilmesi

Aşağıda kamu idaresini belirleyen temel mali düzenlemelerde bilgi ve belge işlemlerine ilişkin saptamalar yasaların çıkış tarihine göre kronolojik olarak değerlendirilmektedir.

Vergi Usul Kanunu (VUK)

213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer maddesi 242’de, elektronik ortamdaki kayıtlar ve elektronik cihazla belge düzenleme¹⁰ başlığı yer almaktadır (Vergi Usul Kanunu, 1961). Bu maddede özet olarak; Maliye Bakanlığının, mükellefler üzerinde elektronik cihazların kullanılması suretiyle belge düzenlettirmeye yetkili olduğu, elektronik cihazların uygunluğunun nihai olarak Maliye Bakanlığınca onaylanacağı vb. gibi hususlar ifade edilmektedir. 242. maddenin son fıkrasında ise elektronik ortamda yapılması gereken “elektronik defter, belge ve kayıtların oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafaza ve ibrazı ile defter ve belgelerin elektronik ortamda tutulması ve düzenlenmesi uygulamasına ilişkin usul ve esaslar” belirlenmektedir. Yine ilgili fıkra, elektronik imza kullanım usul ve esaslarını düzenlemeye ve denetlemeye Maliye Bakanlığının yetkili olduğunu hükme bağlamaktadır (VUK, 1961). Yukarıda sıralanan maddelerden Maliye Bakanlığı’nın elektronik belge yönetimi kapsamında mali kayıtların değerlendirilmesi ve denetiminde doğrudan sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Elektronik belge

¹⁰ (1) Bu madde başlığı; “Elektronik Cihazla veya Tayin Olunacak Usulle Belge Düzenleme:” iken 28/12/2001 tarihli ve 4731 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir (VUK, 1961).

yönetimi uygulamalarına geçen kurumlar için bu bilgiler son derece önemlidir. Böylece ancak Maliye Bakanlığının yetkisi, gözetimi ve denetimi altında elektronik defter, elektronik belge, elektronik kayıt ve elektronik imza kavramları hukuksal bir zemine oturabilmektedir.

VUK mükerrer madde 227'nin birinci fıkrasının üçüncü bendi "(Ek: 23/7/2010-6009/10 md.) vergi kanunları kapsamındaki yeminli mali müşavirlik tasdik işlemlerini elektronik ortamda gerçekleştirmeye ve tasdike konu işlemleri mükellef grupları, faaliyet ve tasdik konuları itibarıyla ayrı ayrı belirlemeye ve uygulamaya, bu uygulamalara ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir" demek suretiyle, vergi kanunları çerçevesindeki yeminli mali müşavirlik tasdik işlemlerinin Maliye Bakanlığının belirleyeceği hukuksal düzenlemelerle UYAP Bilişim Sistemine benzer bir şekilde elektronik ortamda yapılabilmesinin yolunu açılmıştır (VUK, 1961).

Yine VUK'nun 'vergi beyannamesinin postayla veya elektronik ortamda gönderilmesi'¹¹ başlıklı 28. maddesi ile vergi beyannamesinin Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde posta ile ya da elektronik ortamda gönderilmesi tercihli hale getirilmiş ve 2004 yılında yapılan bir değişiklikle bilişim sistemleri üzerinden de vergi beyannamesi yapılması hukuki temel kazanmıştır (VUK, 1961).

VUK 107/A madde ile 'elektronik ortamda tebliğ' hususu düzenlenmiştir. UYAP Bilişim Sistemi ile adliyeye gitmeden dava ve hukuksal süreçler ile ilgili her türlü bilgilerin alındığı sistemde olduğu gibi, aşağıda kanun maddesinde ifade edileceği üzere VUK Mükerrer 227/3 ve 28. maddeden de anlaşılacağı gibi Maliye'ye gitmeye gerek kalmayacaktır (VUK, 1961).

VUK 107/A madde Ek: 23/7/2010-6009/7 md. aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

- 1) Bu Kanun hükümlerine göre tebliğ yapılacak kimselere, 93. maddede sayılan usullerle bağlı kalınmaksızın, tebliğe elverişli elektronik bir adres vasıtasıyla elektronik ortamda tebliğ yapılabilir.
- 2) Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda yapılacak tebliğle ilgili her türlü teknik altyapıyı kurmaya veya kurulmuş olanları kullanmaya, tebliğe elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirmeye ve kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılacakları ve elektronik tebliğe ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir (VUK, 1961).

Madde metninin 2010 yılında değişen şekliyle birinci fıkrası, VUK'nun tebliğ esasları başlıklı ve posta yoluyla ya da bizzat daire ve komisyonda tebliğin yapılmasının belirtildiği 93. maddesine¹² bağlı kalmadan, tebliğin uygun elektronik bir adres yoluyla elektronik ortamda yapılabileceğini, ifade etmektedir. İkinci fıkrada ise Maliye Bakanlığının elektronik ortamda yapılacak tebliğ ile ilgili her türlü teknik altyapıyı kurmaya, kullanmaya uygun elektronik adres kullanma zorunluluğu getirmeye ve kısaca e-tebliğ ile ilgili hususlarda düzenleme yapmaya yetkili olduğu ifade edilmektedir.

Yukarıdaki maddelerde yer aldığı gibi Maliye Bakanlığı yapmış olduğu düzenlemelerle, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ifade edilen düzenlemelerle, vatandaşların Adliyeye gitmesini gerektirmeyen UYAP sistemine benzer yapıda, Bakanlığın gözetim ve denetimi altında elektronik ortamların oluşturulması için yasal zemin sağlanmıştır. Bu sayede gerek vergi mükellefleri gerekse de Yeminli Mali Müşavirler gibi çeşitli meslek mensupları, yapmaya yetkili oldukları işlemleri elektronik ortama taşıyarak; e-tebligat, e-belge, e-kayıt, e-defter ve bunlara ilişkin tasdik işlemlerini gerçekleştirebileceklerdir.

¹¹ 1) Bu madde başlığı "Vergi beyannamesinin posta ile gönderilmesi:" iken, 16/7/2004 tarihli ve 5228 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir (VUK, 1961).

¹² "Tebliğ esasları: Madde 93 - Tahakkuk fişinden gayri, vergilendirme ile ilgili olup, hüküm ifade eden bilumum vesikalar ve yazılar adresleri bilinen gerçek ve tüzel kişilere posta vasıtasıyla ilmühaberli taahhütlü olarak, adresleri bilinmeyenlere ilan yolu ile tebliğ edilir. Şu kadar ki, ilgilinin kabul etmesi şartıyla, tebliğin daire veya komisyonda yapılması caizdir." (VUK, 1961)

Damga Vergisi Kanunu (DVK)

11.07.1964 tarihinde 11751 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanan Damga Vergisi Kanunu diğer kanunlar gibi çeşitli sürelerde yeniden tadil edilmiştir. 488 sayılı Kanunun Mükellefiyet ve İstisnalar ile başlayan birinci bölümünün Konu başlıklı 1. Maddesine göre, (Damga Vergisi Kanunu, 1964) Bu Kanunun ekli (1) sayılı tabloda yazılı kağıtlar Damga vergisine tabidir.

Bu Kanundaki kâğıtlar terimi, yazılıp imzalamak veya imza yerine geçen bir işaret konmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade eder.

“Yabancı memleketlerle Türkiye’deki yabancı elçilik ve konsolosluklarda düzenlenen kâğıtlar, Türkiye’de resmi dairelere ibraz edildiği, üzerine devir veya ciro işlemleri yürütüldüğü veya herhangi bir suretle hükümlerinden faydalandığı takdirde vergiye tabi tutulur” şeklinde belirtmek suretiyle, özellikle birinci fıkrada geçen elektronik imza ile oluşturulan belgelerin hukuki bir nitelik kazandığı görülmektedir. Böylece elektronik belgelerin ıslak imza ile oluşturulan belgeler ile aynı geçerliliğe sahip olduğu DVK içerisinde de tasdik olunmaktadır.

Noterlik Kanunu (NK)

1512 sayılı Noterlik Kanununun (NK) Noterlik mesleği hakkında birinci maddesinde (Noterlik Kanunu, 1972) belirtildiği üzere, noterlerin bir amme hizmeti görmekte olduğu, yapılan hukuki işlemleri belgelendirmek suretiyle toplumda hukuksal bir güvenlik sağladığı ve anlaşmazlıkların önüne geçtiği, bunların dışında da sair diğer hukuksal işlemleri yasalar çerçevesinde yaptığı ifade edilmiştir.

Noterlik mesleği daha çok tespit işlemleri yaptığından, NK madde 61 ile tespit işlemleri başlıklı hükümde bilgilerin üzerinde yer aldığı belgelerin ve bunların yönetimi önem kazanmaktadır (NK, 1972). Bu hükme göre, “Noterler bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini tespit ederler ve davet edildiklerinde piyango ve özel kuruluşların kur’a, seçim ve toplantılarında hazır bulunarak durumu belgelendirirler”.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 68. maddesinde (İcra ve İflas Kanunu, 1932) itirazın nasıl kaldırılacağı hükmü yer almakta olup yine noterlerin belgelendirmeleri gereken hususlar bulunmaktadır.

Noterlik Kanunu ile ilgili olarak özellikle şunu belirtebiliriz ki, bu Kanunda yapılan düzenlemelerde, vatandaşların bilgi ve bilişim sistemlerini kullanımı suretiyle noterlere gelmeleri düzenlenmemiştir. Çünkü noterlerin yaptığı işler tespit işlemleri olduğundan, işlemlerde yetkili kişilerin bizatihi varlığı ve ıslak imzası gereklidir. Dolayısıyla elektronik imza ile ya da elektronik ortamda yapılan noterlik işlemlerinin herhangi bir hukuksal geçerliliği söz konusu değildir. Ancak noterler, MERNİS ve UYAP gibi platformlarla entegre çalışarak gerekli verileri bu platformlardan alabilmekte ve gerekli işlemlerde kullanabilmektedirler.

Sermaye Piyasası Kanunu (SPK)

1980’li yılların başında ülkemizde sermaye piyasalarının oluşturulması ve bu piyasaların düzenlenmesi gereği ülkemizde 1981 yılında Sermaye Piyasası Kurulu¹³ kurulmuştur. Bununla birlikte 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) 1981 yılında kabul edilip uygulamaya konulmuştur (Sermaye Piyasası Kanunu, 1981).

Mülga SPK’nda Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi” başlıklı 10/a maddesinde (Sermaye Piyasası Kanunu, 1981) elektronik ortamda yapılan tebligat hükümlerinin maddeleri saklı olduğu belirtilmekte, yine bu kanunun 22. maddesinin birinci fıkrasının D bendi SPK’nın gerektiğinde elektronik ortam da dahil bağımsız denetim faaliyetlerine ilişkin esasları belirleyeceği hususlarına yer vermek suretiyle bilişim sistemlerinin dış denetimde de kullanılacağı ifade edilmiştir. Aynı maddenin U bendinde de elektronik imza kullanımı esaslarını düzenleme yetkisi ile ilgili hükme yer vermiştir.

¹³ Sermaye Piyasası Kurulu’nun ilk başkanı ve kurucusu Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim görevlilerinden Prof. Dr.İsmail Türk’tür.

Yine aynı kanunun 32. maddesinde aracı kurumların kuruluş şartları maddesi belirtilirken maddenin 1/f bendinde bilişim sistemi ihlallerinin aracı kurum olmaya engel olduğu ifade edilmiştir. Aynı hüküm 36. maddenin 1/f bendinde de yer almaktadır (SPK, 1981).

30 Aralık 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu'nda da elektronik işlemler ile üretilecek belgelerin hukuki durumları üzerinde detaylı bir şekilde durulmuştur (Sermaye Piyasası Kanunu, 2012). Bu Kanunun sermaye piyasası araçlarının kaydedilmesi başlıklı 13. maddesinin birinci fıkrasında (SPK, 2012), (1) sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihracı esastır demek suretiyle, SPK kapsamında yapılacak piyasa işlemlerinin elektronik ortamda olmasının asıl olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı maddenin yedinci fıkrasına göre kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talepler münhasıran MKK¹⁴'nin üyeleri tarafından yerine getirilir. Kanunda elektronik ortamda tebligatı yapılan alacakların takip ve tahsiline ilişkin hükümler saklıdır demek suretiyle, bu kapsamda yapılabilecek tebligatın da elektronik ortamda olduğu vurgulanmıştır.

Bankacılık Kanunu (BK)

15.10.2005 tarihinde kabul edilen 5411 sayılı Bankacılık Kanununun (BK) birinci maddesinde (Bankacılık Kanunu, 2005) amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemesi" şeklinde belirlenmiştir. Buna göre Kanunun sadece bankalar için değil aynı zamanda finansal piyasalar için ve onları düzenlemek için var olduğunu göstermektedir.

Finansal piyasaların internet bankacılığı dahil teknolojik araçları yoğun biçimde kullanılmasından ötürü ilgili konuda çok sayıda tebliğ ve yönetmelik mevcuttur. Bu düzenlemeler daha çok bankalarda bilgi teknolojisi konusunda denetim yapan iç ve dış denetim personelinin izlemesi ve yerine getirmeye yönlendirmesi gereken yükümlülükleri içermektedir. Bunlardan önemli olan bazıları şunlardır:

- a) Bankalarda Bilgi Sistemleri Yönetiminde Esas Alınacak İlkelerle İlişkin Tebliğ
- b) Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Gerçekleştirilecek Banka Bilgi Sistemleri ve Bankacılık Süreçlerinin Denetimi Hakkında Yönetmelik
- c) Bu konuda yayımlanmış diğer Tebliğ Yönetmelik ve Genelgeler

BK içerisinde bilgi ve belge işlemleri ile ilgili belgelerin saklanması başlıklı 42. maddesinde (BK, 2005): "alınan yazılar ve faaliyetler ile ilgili belgelerin asılları veya bunun mümkün olmadığı hâllerde sıhhatlerinden şüpheye mahal vermeyecek kopyaları ve yazılan yazıların makine ile alınmış, tarih ve numara sırası verilerek düzenlenecek suretleri, usûlleri çerçevesinde ilgili banka nezdinde on yıl süreyle saklanır denilmektedir. Bu Kanuna göre bu belgelerin mikrofilm, mikrofiş şeklinde veya elektronik, manyetik veya benzeri ortamlarda saklanmaları mümkündür. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenmektedir. Bu hükümler belgelerin basılı ortamda saklanabileceği gibi elektronik ortamlarda da saklanabileceğini hükme bağlamaktadır.

Bankacılık Kanunu özellikle elektronik ortamlarda yapılan işlemler ile ilgili çok sayıda hüküm daha bulundurmaktadır. Yine aynı Kanunun itibarın korunması başlıklı 74. maddesi (BK, 2005) "5187 sayılı Basın Kanununda belirtilen araçlarla ya da radyo, televizyon, video, internet, kablolu yayın veya elektronik bilgi iletişim araçları ve benzeri yayın araçlarından biri vasıtasıyla; bir bankanın itibarını kırabilecek veya şöhretine ya da servetine zarar verebilecek bir hususa kasten sebep olunamaz ya da bu yolla asılsız haber yayılamaz" hükmünü içermektedir. Bu madde ile elektronik ortamlarda bankaların itibarlarının zedelenmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Bankacılık sektörü başta internet bankacılığı ve uygulamaları olmak üzere diğer elektronik ortamda yapılan faaliyet ve işlemleri yoğun biçimde kullanmaktadır. Ancak bu sektörde

¹⁴ MKK, Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun kısaltmasıdır.

elektronik ortamda yapılan işlemlerin önemli bir kısmı güvenli ve nitelikli elektronik imza platformları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Öte yandan TCK'da tanımlanan bilişim suçları ile ilgili vakaların özellikle mevduat bankacılığında her geçen gün artması ve ciddi boyutlara ulaşması dolayısıyla elektronik ortam ve bu ortamlarda yapılan işlemlerin güvenliği açısından risklerin devam ettiği söylenebilir.

Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu (BKKKK)

5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu 01.03.2006 tarih ve 26095 sayılı *Resmi Gazete* ile yayımlanıp yürürlüğe girmiştir. Bu kanun incelendiğinde yine bilgi ve bilişim hukukunu ilgilendiren çok sayıda madde olduğu görülmektedir. Ayrıca TCK'nın "Bilişim Alanında Suçlar" bölümünde tanımlanan 243 ve 244. maddeleri ile birlikte 245. maddesi 'banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması' hususunu cezai müeyyideye bağlamış olup, bu Kanun ile yakından ilgilidir. Kanunun amacı birinci maddede ifade edildiği gibi (Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, 2006), "banka kartları ve kredi kartlarının çıkarılmasına, kullanımına, takas ve mahsup işlemlerine ilişkin usûl ve esasları düzenlemek suretiyle kartlı ödemeler sisteminin etkin çalışmasını sağlamaktır." Kanun banka ve kredi kartları ile ve bunların işleyişi ile ilgili yasal düzenlemelerin oluşturulması ve ortaya çıkacak sorunların bertaraf edilmesini hedeflemektedir.

Kanunun 10. maddesi kredi kartlarının hesap özetlerinin düzenlenmesi ile ilgilidir (BK-KKK, 2006). Bu madde hükmü gereğince kredi kartı hesap özeti düzenlemesinin ya yazılı ya da hesap sahibinin isteği üzerine elektronik ortamda ya da benzer şekilde yapılacağı hükme bağlanmıştır. Yine ilgili konuda bilgi ve belge işlemleri açısından, ilgili işlemlerin ispat yükü 32. maddede açıklanmıştır (BKKKK, 2006). Kanunun 32. maddesinde kart numarası bildirilmek suretiyle üye işyerinden telefon, elektronik ortam, sipariş formu veya diğer iletişim araçları yoluyla yapılan işlemlerden doğacak anlaşmazlıklarda ispat yükü üye işyerine aittir. Kart çıkaran kuruluş ile kart hamili arasında oluşabilecek herhangi bir uyuşmazlık halinde, işlemin hatasız bir şekilde kaydedildiği, hesaba intikal ettirildiği ve herhangi bir teknik yetersizlik veya arıza halinin bulunmadığını ispat etme yükümlülüğü kart çıkaran kuruluşa aittir. Bu Kanun kapsamında telefonla yapılan bildirimlerin, konuşmaların kaydedildiği çağrı merkezlerine veya ilgili yerlerde sağlanan kayıt cihazları aracılığıyla yapılması zorunludur. Kart çıkaran kuruluşların ilân ettikleri ve duyurdukları çağrı merkezlerine iletilen telefonla yapılan bildirimlere ilişkin ses kayıtları, bildirim tarihinden itibaren bir yıl süreyle saklanır. Bunlardan ihtilafı olanların bu süre ile sınırlı olmaksızın ihtilaf sonuçlanıncaya kadar muhafazası zorunludur. Mikrofilmlerden veya mikro fişlerden alınan kopyalar ya da elektronik veya manyetik ortamlardan çıkarılan bilgileri içeren belgeler, bu kopya ve belgelerin birbirlerini teyit etmeleri kaydıyla asıllarına gerek kalmaksızın 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 68. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen belgelerden sayılır hususları belirtilmektedir.

Bu madde hükmünün birinci fıkrası, kart numarası bildirilmek suretiyle üye işyerinden elektronik ortam da dahil çeşitli iletişim araçları ile yapılan işlemlerden anlaşmazlık oluştuğunda bunun ispat sorumluluğunun üye işyerine ait olduğu ifade edilmektedir.

İkinci fıkrasında, kart çıkaran kuruluş ile kart hamili arasında bir uyuşmazlık oluştuğunda her türlü teknik ve idari olumsuzluk olmadığını ispat yükümlülüğü yine kart çıkaran kuruluşa ait olduğu ifade edilmiştir.

Üçüncü fıkrası, çağrı merkezindeki kayıtlar ile ilgilidir. Buraya yapılan ses kayıtlarının bir yıl süre ile saklanması zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Dördüncü fıkrada ise, konumuz açısından mikrofilm ya da mikro fişlerden elde edilen kopyaların veya elektronik ortam ya da manyetik ortamlardan çıkarılan bilgileri içeren belgelerin birbirlerini doğrular niteliğe sahip olmaları koşuluyla asıllarına gerek olmadan İcra ve İflas Kanunun ilgili maddesinde geçen belgelerden sayılacağı ifade edilmektedir. Böylece aslında elektronik ortamdan elde edilen bir belgenin de belirli şartlar altında bahsi geçen diğer kaynaklarla aynı ispat gücüne sahip olabileceği ortaya çıkmaktadır.

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

Kısaca İnternet Kanunu olarak da adlandırılabilir 5651 sayılı Kanun, 23.05.2007 tarihinde 26530 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanmıştır.

Kanunun amacı (İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, 2007) içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemek şeklinde belirlenmiştir. Bu Kanun günümüzde işlenen bilişim suçlarının sorumluluklarını ve sorumlularını tespit etmek için hazırlanmıştır. Böylelikle elektronik ortamda suç işleyenleri takip ve tespit etmek ya da bu kanallarda suçları engellemek için, içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların sorumluluk ve yükümlülükleri bu kanun kapsamında düzenlenmiştir.

Kanunun üçüncü Maddesi bilgilendirme yükümlülüğü konusuna aittir (İnternet Ortamında..., 2007). Buna göre:

- 1) İçerik, yer ve erişim sağlayıcıları, yönetmelikle belirlenen esas ve usuller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdür.
- 2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen yükümlülüğü yerine getirmeyen içerik, yer veya erişim sağlayıcısına Başkanlık tarafından iki bin Yeni Türk Lirasından on bin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Birinci fıkrada ifade edilen içerik, yer ve erişim sağlayıcıları kendilerini ifade eden tanıtıcı bilgilerini internet ortamında güncel ve erişilebilir bulundurmakla yükümlüdür.

Sırasıyla bu Kanun kapsamında bulunan tüm sağlayıcıların sorumluluklarını incelersek, İçerik sağlayıcının sorumluluğu 5651 sayılı Kanununun 4. maddesinde tanımlanmıştır (İnternet Ortamında..., 2007).

- 1) İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur.
- 2) İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur.

Yer sağlayıcının yükümlülükleri beşinci maddede tanımlanmıştır (İnternet Ortamında..., 2007). Buna göre;

- 1) Yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.
- 2) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içerikten, ceza sorumluluğu ile ilgili hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunun 8'inci ve 9'uncu maddelerine göre haberdar edilmesi halinde ve teknik olarak imkân bulunduğu ölçüde hukuka aykırı içeriği yayından kaldırmakla yükümlüdür.

Erişim sağlayıcının yükümlülükleri ise yine aynı kanunun altıncı maddesinde yer almıştır (İnternet Ortamında..., 2007).

- 1) Erişim sağlayıcı.
 - a) Herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, bu Kanun hükümlerine uygun olarak haberdar edilmesi halinde ve teknik olarak engelleme imkânı bulunduğu ölçüde erişimi engellemekle,
 - b) Sağladığı hizmetlere ilişkin, yönetmelikte belirtilen trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla,

- c) Faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Kuruma¹⁵, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usûllere uygun olarak Kuruma teslim etmekle, yükümlüdür.
- 2) Erişim sağlayıcı, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadıklarını ve sorumluluğu gerektirip gerektirmediğini kontrol etmekle yükümlü değildir.
- 3) Birinci fıkranın (b) ve (c) bentlerinde yer alan yükümlülüklerden birini yerine getirmeyen erişim sağlayıcısına Başkanlık tarafından on bin Yeni Türk Lirasından elli bin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülükleri de 5651 sayılı yasanın 7.maddesinde geçmektedir (İnternet Ortamında..., 2007): Bu hüküm:

- 1) Ticarî amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, mahallî mülkî amirden izin belgesi almakla yükümlüdür. İzne ilişkin bilgiler otuz gün içinde mahallî mülkî amir tarafından Kuruma bildirilir. Bunların denetimi mahallî mülkî amirler tarafından yapılır. İzin belgesinin verilmesine ve denetime ilişkin esas ve usuller, yönetmelikle düzenlenir.
- 2) Ticarî amaçla olup olmadığına bakılmaksızın bütün toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç oluşturan içeriklere erişimi önleyici tedbirleri almakla yükümlüdür.
- 3) Birinci fıkrada belirtilen yükümlülüğe aykırı hareket eden kişiye mahallî mülkî amir tarafından üç bin Yeni Türk Lirasından onbeş bin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir şeklindedir.

5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" genel olarak İnternetin kullanımına ait hukuki şartları tanımlamaktadır. Kurumların kendi İnternet adresleri üzerinden sağlanan erişime dönük politikalar belirlerken anılan Kanunu referans almaları, bu çerçevede internet kullanım ilkelerini yönerge vb. düzenlemeleri dönüştürmeleri gerekmektedir.

Sigortacılık Kanunu (SK)

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu (SK), 14.06.2007 tarihinde 26552 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanmıştır. Bu Kanunun amacı (Sigortacılık Kanunu, 2007), sigortacılığın geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere bu Kanuna tâbi kişi ve kuruluşların, faaliyete başlama, teşkilât, yönetim, çalışma esas ve usulleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlar ve sigorta sözleşmesinden doğan uyumsuzlukların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemektir.

Kanunun Denetim başlıklı 28. maddesinin dokuzuncu fıkrasının son cümlesi (SK, 2007) "...kuruluşlar tarafından elektronik ortamda gönderilen bilgiler, iç denetim sistemi kapsamında yönetim kurulunun sorumluluğundadır" ifadelerine yer vermektedir.

SK'nun bilgi verme yükümlülüğü, uluslararası kuruluşlara üyelik ve işbirliği başlıklı 29. maddesinde (SK, 2007), "kanuna tâbi kişiler ile sigortacılıkla ilgili her tür meslekî faaliyet icra edenler, sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin iştirakleri, bankalar ve diğer kişiler, özel kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümler dikkate alınmaksızın gizli dahi olsa bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak Müsteşarlıkça istenen her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür" bilgileri yer almaktadır. Bu kapsamda devletin güvenliği ve temel dış yararlarına karşı ağır sonuçlar doğuracak haller ile aile hayatının gizliliği ve savunma hakkına ilişkin hükümler ise saklı tutulmuştur. 29. maddenin ikinci fıkrasına göre mütakabiliyet çerçevesinde ve bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak yabancı ülke kanunlarına göre denetime yetkili mercilerin, kendi ülkelerindeki sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların bu Kanuna tâbi Türkiye'deki teşkilât veya ortaklıklarında denetim yapma ve bilgi isteme taleplerinin yerine

¹⁵ "Tanımlar" başlıklı ikinci madde," 1) Kurum: Telekomünikasyon Kurumunu, ifade eder." (İnternet Ortamında.... 2007)

getirilmesi Müsteşarlığın iznine tâbidir. Bu mercilerce istenen bilgiler, açıklanmaması kaydıyla Müsteşarlık tarafından verilebilir. Müsteşarlık, yabancı ülkelerin denetime yetkili mercileri ile yapacağı anlaşmalar çerçevesinde sigortacılıkla ilgili her türlü işbirliği ve bilgi alışverişinde bulunabilir. 29. maddenin üçüncü fıkrasında (Ek: 13/6/2012-6327/57 md.) müsteşarlık, sigortacılıkla ilgili denetim ve düzenleme otoritelerinin katıldığı uluslararası mali, iktisadi ve mesleki kuruluşlara üye olabilir ve işbirliği ve bilgi paylaşımında bulunabilmeyi teminen uluslararası mesleki kuruluşlar ve yabancı ülkelerin yetkili mercileri ile mutabakat zaptı imzalayabilir hükümleri yer almaktadır. Bu Kanunun geneli göz önüne alındığında bilgilerin elektronik ortamda iletimi hususunda yapılacak işlemlerin Kanunda işlendiği biçimde yürütülmesi gerekmektedir.

Çek Kanunu (ÇK)

20.12.2009 tarih ve 27438 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanıp yürürlüğe giren 5941 sayılı Çek Kanunu (Çek Kanunu, 2009), çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemektedir.

Kanunun dördüncü maddesi ile elektronik ortamda bildirim yükümlülüğünün olduğu ifade edilmiştir (ÇK, 2009). Bu madde ile bankaların bildirim yükümlülüğü belirtilmiştir. Aynı maddenin birinci fıkrası, hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenir şeklindedir.

Daha önce elektronik imza ile ilgili kanun hükümlerinde belirtildiği gibi elektronik bir belgenin elektronik delil olması için bazı şartların bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Bu Kanuna uygun olarak yapılan işlemler de ıslak imza ile aynı hükümleri doğurup mahkeme karşısında hukuki delil niteliğine haiz olacaktır.

Kanunun çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı başlıklı beşinci maddenin sekizinci fıkrasına göre (ÇK, 2009), “çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilir. Bu bildirimler ile bankalara yapılacak duyurulara ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının uygun görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.” Haliyle, bu çerçevede yürütülen işlemlerin hukuksal sonuç doğurması için güvenli elektronik imza ile imzalanması gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu (TTK)

13.01.2011 tarihinde kabul edilen 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), ticari hayatta önemli değişiklikler getirmiştir. Özellikle elektronik ortamlarda yapılan işlemlerin artması diğer kanunlar gibi bu Kanunun da değişikliğe gitmesinin başlıca sebeplerinden biridir. 6102 sayılı TTK'nun birinci maddesine göre (Türk Ticaret Kanunu, 2011), (1) Türk Ticaret Kanunu, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun ayrılmaz bir parçasıdır. Bu Kanundaki hükümlerle, bir ticari işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiillere ilişkin diğer kanunlarda yazılı özel hükümler, ticari hükümlerdir. (2) Mahkeme, hakkında ticari bir hüküm bulunmayan ticari işlerde, ticari örf ve âdete, bu da yoksa genel hükümlere göre karar verir.

Bu Kanunun 18. maddesinin üçüncü fıkrasında (TTK, 2011), tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır denilmektedir. Bu hükümle güvenli elektronik imzanın da artık ticari hayatta tacirler arasında ihbar ya da ihtarların yapılmasında diğer klasik yöntemlerin yanında kullanılabilmesi mümkün olmaktadır.

Kanunun fatura ve teyit mektubu başlıklı 21. maddesine göre (TTK, 2011) (1) ticari işletmesi bağlamında bir mal satmış, üretmiş, bir iş görmüş veya bir menfaat sağlamış olan tacirden, diğer taraf, kendisine bir fatura verilmesini ve bedeli ödenmiş ise bunun da faturada gösterilmesini isteyebilmektedir. (2) Bir fatura alan kişi aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde, faturanın içeriği hakkında bir itirazda bulunmamışsa bu içeriği kabul etmiş sayılmaktadır. (3) Telefonla, telgrafla, herhangi bir iletişim veya bilişim aracıyla veya diğer bir teknik araçla ya da sözlü olarak kurulan sözleşmelerle yapılan açıklamaların içeriğini doğrulayan bir yazıyı alan kişi, bunu aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde itirazda bulunmamışsa, söz konusu teyit mektubunun yapılan sözleşmeye veya açıklamalara uygun olduğunu kabul etmiş sayılmaktadır.

Yine TTK'nun 24. maddesinin ikinci fıkrasında ticari sicillerin elektronik ortamlarda tutulabileceği ifade edilmiştir (TTK, 2011). Bu Kanunun 24. maddesinin ikinci fıkrası, ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasına ilişkin usul ve esaslar tüzükle gösterilir demektir. Bu kayıtlar ile tescil ve ilan edilmesi gereken içeriklerin düzenli olarak depolandığı ve elektronik ortamda sunulduğu merkezi ortak veri tabanının, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde oluşturulması, hüküm altına alınmıştır.

Haksız rekabetin her türden basın yayın yanında iletişim ve bilişim kuruluşları ile işlenmesi ve diğer hususların ve hukuksal süreçlerin işlendiği hükümleri içeren Kanunun 58. maddesi basın, yayın, iletişim ve bilişim kuruluşlarının sorumluluğunu tanımlamaktadır (TTK, 2011). Bu maddeye göre, (1) haksız rekabet, her türlü basın, yayın, iletişim ve bilişim işletmeleriyle, ileride gerçekleşecek teknik gelişmeler sonucunda faaliyete geçecek kuruluşlar aracılığıyla işlenmişse, 56. maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı davalar; ancak, basında yayımlanan şeyin, programın; ekranda, bilişim aracında veya benzeri ortamlarda görüntülenenin; ses olarak yayımlananın veya herhangi bir şekilde iletilenin sahipleri ile ilan veren kişiler aleyhine açılabilir; ancak a) Yazılı basında yayımlanan şey, program, içerik, görüntü, ses veya ileti, bunların sahiplerinin veya ilan verenin haberi olmaksızın ya da onayına aykırı olarak yayımlanmışsa, b) Yazılı basında yayımlanan şeyin, programın, görüntünün, ses veya iletinin sahibinin veya ilan verenin kim olduğunun bildirilmesinden kaçınılırsa, c) Başka sebepler dolayısıyla yazılı basında yayımlanan şeyin, programın, görüntünün, sesin, iletinin sahibinin veya ilan verenin meydana çıkarılması veya bunlara karşı bir Türk mahkemesinde dava açılması mümkün olmazsa, yukarıda anılan davalar, Yazı İşleri Müdürü, Genel Yayın Yönetmeni, Program Yapımcısı, görüntüyü, sesi, iletiyi, yayın, iletişim ve bilişim aracına koyan veya koyduran kişi ve ilan servisi şefi; bunlar gösterilemiyorsa, işletme veya kuruluş sahibi aleyhine açılabilir denilmektedir.

Birinci fıkrası tacirlerin ticari defterleri usulüne göre tutmaları gerektiğinin belirtildiği TTK'nun 'defter tutma yükümlülüğü' hususunun tanımlandığı 64. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarına göre (TTK, 2011); (2) tacir, işletmesiyle ilgili olarak gönderilmiş bulunan her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrofiş, bilgisayar kaydı veya benzer şekildeki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamakla yükümlüdür. (3) Ticari defterler, açılış ve kapanışlarında noter tarafından onaylanır. Kapanış onayları, izleyen faaliyet döneminin altıncı ayının sonuna kadar yapılır. Şirketlerin kuruluşunda defterlerin açılışı ticaret sicili müdürlükleri tarafından da onaylanabilir. Açılış onayının noter tarafından yapıldığı hâllerde noter, ticaret sicili tasdiknamesini aramak zorundadır. Türkiye Muhasebe Standartlarına göre elektronik ortamda veya dosyalama suretiyle tutulan defterlerin açılış ve kapanış onaylarının şekli ve esasları ile bu defterlerin nasıl tutulacağı Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca bir tebliğle belirlenir hükümlerini içermektedir.

Bu maddenin ikinci fıkrası, tacirin işletmesine dair elektronik belge de dahil gönderilmiş her türlü belgenin bir kopyasını kağıt ortamda bulundurması yanında görsel ve elektronik ortamda da muhafaza etmesini hükmetmektedir.

Üçüncü fıkrada ise konumuz itibarıyla, elektronik ortamda ya da dosyalama şeklinde tutulan defterlerin açılış ve kapanış onaylarının ve diğer hususların usul ve esaslarının mevzuatla belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kanunun Defterlerin tutulması başlıklı 65. maddesi hem kağıt ortamlarda hem de elektronik ortamlarda defter tutma yükümlülüğü ile ilgili hükümler içermektedir. Bu madde hüküm-

lerine göre:

- 1) Defterler ve gerekli diğer kayıtlar Türkçe tutulur. Kısaltmalar, rakamlar, harfler ve semboller kullanıldığı takdirde bunların anlamları açıkça belirtilmelidir
- 2) Defterlere yazımlar ve diğer gerekli kayıtlar, eksiksiz, doğru, zamanında ve düzenli olarak yapılır.
- 3) Bir yazım veya kayıt, önceki içeriği belirlenemeyecek şekilde çizilemez ve değiştirilemez. Kayıt sırasında mı yoksa daha sonra mı yapıldığı anlaşılmayan değiştirmeler yasaktır.
- 4) Defterler ve gerekli diğer kayıtlar, olgu ve işlemleri saptayan belgelerin dosyalanması şeklinde veya veri taşıyıcıları aracılığıyla tutulabilir; şu şartla ki, muhasebenin bu tutuluş biçimleri ve bu konuda uygulanan yöntemler Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmalıdır. Defterlerin ve gerekli diğer kayıtların elektronik ortamda tutulması durumunda, bilgilerin saklanma süresince bunlara ulaşılmamasının ve bu süre içinde bunların her zaman kolaylıkla okunmasının temin edilmiş olması şarttır. Elektronik ortamda tutulma hâlinde birinci ilâ üçüncü fıkra hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

Maddenin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinde, defterlerin ve diğer kayıtların elektronik ortamda tutulması durumunda bunlara erişimin ve bunların kolaylıkla okunmasının sağlanmasının gerekmekte olduğu belirtilmiştir. Bu fıkranın son cümlesinde ise, defterlerin elektronik ortamda tutulması durumunda genel olarak kağıt ortamda tutulan defterlerin sahip olması gereken özelliklerin bahsedildiği bir ilâ üçüncü fıkra hükümlerinin kıyas¹⁶ (benzetme) yoluyla uygulanacağı ifade edilmiştir.

"Defterlerin saklanması ve saklama süresi" başlıklı 82. maddenin dördüncü fıkrası (TTK, 2011), kayıtlar 65. maddenin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca elektronik ortama alınıyor ise, bilgiler; bilgisayar yerine basılı olarak da saklanabilir demektir. Bu Kanun maddesinin dördüncü fıkrasında geçen hükümlerle, 65. maddenin dördüncü fıkrası çerçevesinde, kayıtların elektronik ortama alınması durumunda bilgilerin bilgisayar yerine çıktılarının alınmak suretiyle basılı olarak muhafaza edilebileceği gibi bu basılı (yazdırılmış) bilgilerin dosya ya da diğer veri taşıyıcıları aracılığıyla muhafaza edilebileceğini hükme bağlamıştır.

Yine Kanunun 'bakiyenin belirlenmesi' başlıklı 94. maddesinin 2. fıkrası (TTK, 2011), "hesap devresi hakkında sözleşme veya ticari teamül yoksa her takvim yılının son günü taraflarca hesabın kapatılması günü olarak kabul edilmiş sayılır. Saptanan artan tutarı gösteren cetveli alan taraf, aldığı tarihten itibaren bir ay içinde, noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza içeren bir yazıyla itirazda bulunmamışsa, bakiyeyi kabul etmiş sayılır" şeklindedir.

Bu hükümlerle, bakiyenin kabul edilmesine karşı, bahsedilen fıkrada yer alan diğer yöntemler yanında güvenli elektronik imza içeren bir yazıyla da itirazda bulunabileceği açıkça tanımlanmıştır.

TTK'nun Sermaye Koyma borcunun konusu başlıklı 127. Maddesinin birinci fıkrasında (TTK, 2011); kanunda aksine hüküm olmadıkça ticaret şirketlerine sermaye olarak;

- a) Para, alacak, kıymetli evrak ve sermaye şirketlerine ait paylar,
- b) Fikrî mülkiyet hakları,
- c) Taşınır ve her çeşit taşınmaz,
- d) Taşınır ve taşınmazların faydalanma ve kullanma hakları,
- e) Kişisel emek,
- f) Ticari itibar,
- g) Ticari işletmeler,
- h) Haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler

¹⁶ Kıyas (Örnekseme, Benzetme) (Argumentum a pari):

Bu yöntem, yasa da açık bir hukuksal durum ya da ilişki için düzenlenmiş bulunan kuralı, bahsedilen durum ya da ilişkiye benzer olan ancak hakkında hüküm mevcut olmayan başka bir durum ya da ilişkiye uygulamayı ifade etmektedir (Bilge, 2011, s. 204)

gibi değerler,

- i) Maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar,
- j) Devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer, konabilir, demektedir.

Birinci fıkrada tanımlanan sermaye unsurlarından ‘h’ bendinde geçen, haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerlerin de ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabileceği ve b bendinde geçen ve telif hakları ile sınai mülkiyet haklarını da içeren geniş bir alanı kapsayan fikri mülkiyet gibi yeni bir malvarlığı konusunu işgal etmektedir.

Kanunun Yönetim Kurulu Toplantıları Kararları başlıklı 390. maddesinin birinci fıkrasında (TTK, 2011), “Esas sözleşmede aksine ağırlaştırıcı bir hüküm bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alır. Bu kural yönetim kurulunun elektronik ortamda yapılması hâlinde de uygulanır.” denilmektedir.

Böylece, bu kanun hükmü gereği yönetim kurullarının elektronik ortamlarda da yapılabileceğinin ve karar alabileceğinin kanun hükmü altında olduğu görülmüştür.

TTK’nun ‘Yüklemenin hiç yapılmaması’ başlıklı 1159. maddesinin ikinci fıkrasında (TTK, 2011), taşıyanın, sözleşmenin feshedildiğini kabul edip 1158. maddenin ikinci fıkrası uyarınca tazminat isteyebilmesi için beklemekle yükümlü olduğu süre dolduğunda, taşıtana faks mesajı, elektronik mektup veya benzeri teknik araçlarla da mümkün olmak üzere, yazılı bildirimde bulunması zorunludur ifadesi ile bildirimle ilgili yürütülebilecek iletişim yolları tanımlanmaktadır.

Kanunun ‘Yabancı sicile kayıtlı gemilerin satışı için hazırlıklar’ başlıklı 1384. maddesinin üçüncü fıkrası (TTK, 2011), ikinci fıkrada yazılı bildirim, iadeli taahhütlü mektupla, bildirim muhataba ulaştığını doğrulayan elektronik iletişim araçlarıyla veya başkaca uygun bir yol ve araçla yapılır demektedir. Böylece yukarıdaki maddeye benzer şekilde yazılı bildirim iadeli taahhütlü mektupla, elektronik iletişim araçları ile ya da başka bir yöntem ile yapılabileceğini belirtmektedir.

TTK’nun “beyanlar, belgeler ve senetler” başlıklı 1525. maddesinde (TTK, 2011), “(1) tarafların açıkça anlaşmaları ve 18. maddenin üçüncü fıkrası saklı kalmak şartıyla, ihbarlar, ihtarlar, itirazlar ve benzeri beyanlar; fatura, teyit mektubu, iştirak taahhütnamesi, toplantı çağrıları ve bu hüküm uyarınca yapılan elektronik gönderme ve elektronik saklama sözleşmesi, elektronik ortamda düzenlenebilir, yollanabilir, itiraza uğrayabilir ve kabul edilmişse hüküm ifade eder. (2) Kayıtlı elektronik posta sistemine, bu sistemle yapılacak işlemler ile bunların sonuçlarına, kayıtlı posta adresine sahip gerçek kişilere, işletmelere ve şirketlere, kayıtlı elektronik posta hizmet sağlayıcılarının hak ve yükümlülüklerine, yetkilendirilmelerine ve denetlenmelerine ilişkin usul ve esaslar Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından bir yönetmelikle düzenlenir. Yönetmelik bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren beş ay içinde yayımlanır” hususları hüküm altına alınmıştır.

Bu hüküm ile genel olarak TTK 18/3 madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, çeşitli beyanların, çağrıların, sözleşmelerin, belgelerin ve senetlerin vs. elektronik ortamlarda düzenlenebileceği, yollanabileceği, itiraza maruz kalabileceği ve kabul edildiğinde hüküm ifade edebileceği belirlenmiştir.

TTK’nun bir sonraki olan 1526. maddesinin, Elektronik İmza Kanununun bahsettiği ‘güvenli elektronik imza’ başlıklı birinci fıkrasında, kambiyo senetlerinin ve onlara benzeyen senetlerin güvenli elektronik imza ile düzenlenemeyeceği belirtilmiştir (TTK, 2011). Diğer fıkralarda geçen hükümlerde ise elektronik herhangi bir araçla ya da e-imza ile yapılacak ve yapılamayacak işlemler hüküm altına alınmıştır. Bu kanun maddesine göre:

1. Poliçe, bono, çek, makbuz senedi, varant ve kambiyo senetlerine benzeyen senetler güvenli elektronik imza ile düzenlenemez. Bu senetlere ilişkin kabul, aval ve ciro gibi senet üzerinde gerçekleştirilen işlemler güvenli elektronik imza ile yapılamaz.
2. Konşimentonun, taşıma senedinin ve sigorta poliçesinin imzası elle, faksimile baskı, zımba, ıstampa, sembol şeklinde mekanik veya elektronik herhangi bir araçla da atilabi-

lır. Düzenlendikleri ülke kanunlarının izin verdiği ölçüde bu senetlerde yer alacak kayıtlar el yazısı, telgraf, teleks, faks ve elektronik diğer araçlarla yazılabilir, oluşturulabilir, gönderilebilir.

3. Ticaret şirketleri ile gerçek ve tüzel kişi diğer tacirlere ilişkin olarak, bu Kanunun zorunlu tuttuğu bütün işlemler elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile de yapılabilir. Bu işlemlerin dayanağı olan belgeler de aynı usulle elektronik ortamda düzenlenebilir. Zaman unsurunun belirlenmesi gereken ve tüzükte düzenlenen hâllerde güvenli elektronik imzaya eklenen zaman damgasının tarihi, diğer hâllerde merkezî veri tabanı sistemindeki tarih esas alınır.
4. Şirket adına imza yetkisini haiz kişiler şirket namına kendi adlarına üretilen güvenli elektronik imzayla imza atabilirler. Bu durumda, kullanılacak nitelikli elektronik sertifikalarda sertifika sahibi alanı içerisine, sertifika sahibinin ismiyle birlikte temsil ettiği tüzel kişinin de ismi yazılır. Bu husus tescil ve ilan edilir.

Yine bu maddenin devamında yer alan ‘Elektronik ortamda kurullar ve İlkeler’ başlıklı 1527. maddesinin birinci fıkrası ile (TTK, 2011), “(1) Şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede düzenlenmiş olması şartıyla, sermaye şirketlerinde yönetim kurulu ve müdürler kurulu tamamen elektronik ortamda yapılabileceği gibi, bazı üyelerin fiziken mevcut buldukları bir toplantıya bir kısım üyelerin elektronik ortamda katılması yoluyla da icra edilebilir. Bu hâllerde Kanunda veya şirket sözleşmesinde ve esas sözleşmede öngörülen toplantı ile karar nisaplarına ilişkin hükümler aynen uygulanır.” hususları hükme bağlanmıştır.

Bu fıkroda, şirket ya da esas sözleşmede belirtilmesi koşuluyla, sermaye şirketlerinde yönetim kurulu ve müdürler kurulunun tamamen elektronik ortamda gerçekleşebileceği gibi bazı üyelerin fiziken bazılarının ise elektronik ortamda katılması şeklinde de yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Elektronik ortamda gerçekleşecek yönetim kurulu ya da genel kurul toplantıları özellikle üyeleri aynı şehirde hatta bazen aynı ülkede bulunmayan sermaye şirketlerinin faaliyetleri ve kararlar almaları için büyük kolaylıklar ve tasarruflar sağlayabilecektir.

Yukarıdaki maddenin devamı niteliğinde olan ‘Elektronik ortamda kurullar ve uygulama kuralları’ başlıklı TTK’nun 1528. maddesine göre (TTK, 2011), “Elektronik ortamı kullanmak isteyen ortaklar, pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri elektronik posta adreslerini şirkete bildirirler.”

Bu madde hükmü ile, elektronik ortamı ortaklar, pay sahipleri ve yönetim kurulu üyelerince kullanma koşulu, e-posta adreslerini şirkete bildirmelerine bağlanmıştır.

Türk Borçlar Kanunu (TBK)

01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, borçlar hukuku alanında önemli değişiklikler getirmiştir. Özellikle bilişim sistemleri vasıtasıyla yapılan işlemlerin sözleşmelerin geçerliliğine tesir eden ve hukuksal sonuç doğuran birçok faaliyet hukuken tanınmıştır.

Bu bağlamda, TBK’nun “Öneri ve Kabul” ana başlıklı ‘Hazır olanlar arasında süresiz öneri’ konulu dördüncü maddesi (Türk Borçlar Kanunu, 2011), kabul için süre belirlenmeksizin hazır olan bir kişiye yapılan öneri hemen kabul edilmezse; öneren, önerisiyle bağlılıktan kurtulur demektir. Telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri, hazır olanlar arasında yapılmış sayılır ifadesini içermektedir.

Bu maddenin ikinci fıkrasında, telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayan araçlar ile muhatabın da hazır bulunduğu doğrudan iletişim sırasında elektronik ortamı da içine alan bir yöntemle önerinin hazır olanlar arasında yapılmış sayılacağı hususu düzenlenmiştir.

TBK’nun 14. maddesinde yazılı yasal şeklin unsurları başlıklı hüküm geçmektedir (TBK, 2011). Bu hükmün birinci fıkrasına göre, yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur.

Yine bu maddenin devamı olan ikinci fıkrasında, kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla

faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer denilmektedir.

Burada dikkat çeken husus ikinci fıkrada geçen klasik anlamın dışında günümüz teknolojilerinin ve bilişim sistemlerinin getirmiş olduğu araçların hukukta yer alması ve geçerlilik kazanmasıdır. Fıkranın sonunda, kanunda aksi öngörülmedikçe Elektronik İmza Kanunu ile geçerlik kazanan güvenli elektronik imza ile gönderilip muhafaza edilebilen metinlerin bu kanun hükmü gereği yazılı şekil yerine geçtiği ifade edilmiştir.

Kanunun imza başlıklı 15. maddesinin bir ve ikinci fıkraları ile (TBK, 2011), imzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunluluğu getirilmiştir. Ancak öte yandan güvenli elektronik imzanın da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğuracağı dile getirilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında geçen, imzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır ifadesi, e-imzanın kullanılabilmesi için geliştirilmiştir.

Son olarak, bu maddenin birinci fıkrasına göre, borç ilişkisinde esas olan imzanın borç altına girenin el yazısı ile atılmasıdır. Öte yandan devam eden hükümlerde 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun beşinci maddesinin birinci fıkrasındaki ifadelerle paralel olarak, güvenli elektronik imza ile atılan imzanın da belirli koşullarda el yazısıyla atılan imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğuracağı hükme bağlanmıştır. İkinci fıkrada belirtildiği üzere, el yazısı dışında imza atmanın sadece örf ve adetlerin izin verdiği durumlar ile bilhassa tek tek imzanın atılmasının çok zor olduğu çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakta uygun olacağı hükme bağlanmıştır.

Sonuç

Çalışmada ülkemizde kamu hukukunu oluşturan yasal düzenlemelerde kamusal iletişim, bilgi ve belge işlemlerinin nasıl yürütüleceğini ortaya koyan ya da bu işlemleri etkileyen koşullar analiz edilmiş, bu çerçevede iş ve işlemlere ilişkin hükümler konusal ve kronolojik düzen içerisinde değerlendirilmiştir. Çalışma içerisinde geniş olarak yer verdiğimiz elektronik belgelerin hukusal niteliklerine ilişkin mevzuatın incelenmesi, doğrudan belge işlemlerini belirleyen mevzuat uygulamaları ve kamu yaşamını belirleyen idari ve mali düzenlemelerde bilgi ve belge işlemlerine ilişkin koşulların değerlendirilmesi başlıkları altında çok sayıda düzenlemeyi içermektedir.

İncelenen düzenlemeler sonuçta kamu düzeninde yürütülen çalışmalar ile idari ve mali işlerde elektronik ve basılı iletişim, bilgi ve belge işlemlerini etkilemekte ya da doğrudan bu işlemlerin nasıl yürütüleceğini belirlemektedir. Bu çerçevede Tebligat Kanunu ile tebligatın elektronik ortamda yapılacağı ve özellikle Türk Ticaret Kanununda tanımlanan sermaye şirketlerine elektronik ortamlarda tebligatın yapılmasının zorunlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hükümleri kamusal bilgi ile belgeye yasal erişim hüküm altına alınmıştır. Kanun ile bilgi profesyonelliğinin öncelikli hedefi olan bilgi ve belgenin etkin ve hızlı bir şekilde ihtiyacı olan kişilere iletilmesi, yasal bir çerçeveye kavuşmuştur. Kamu kurumlarının iç işleyişini belirleyen mevzuatta da Kanunla ilişkili düzenlemeler yapılmıştır. Elektronik İmza Kanunu elektronik ortamda yürütülen işlemlere yasal geçerlilik kazandıran temel düzenlemedir. Ayrıntıları çalışma içeriğinde ele alındığı gibi kamu hukukunda idari ve mali işlemlere yönelik düzenlemelerde güvenli elektronik imzaya ilişkin tüm saptamalar, referans olarak Elektronik İmza Kanununu almaktadır.

Kamu hukukunu düzenleyen diğer düzenlemelerden Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile tüketicinin elektronik ortamda kullanılan gayri maddi mallara sahip olabileceğini söyleyerek sonuçta mal kavramını genişleterek hukukumuzda düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu genelde elektronik imzanın geçerli olmadığı evlilik, gayrimenkul ipoteki gibi işlemleri kapsamakta olup, TMK hükümleri genelde bilginin ispatı ve delil niteliğindeki düzenlemelerdir. Bu çerçevede önemli bir sonuç olarak dayanak verileri olarak tanımlanan doğum, ölüm, ayrılık, evlilik, boşanma vb. ile senet hükmündeki bazı uygulamaların elektronik imza ile gerçekleştirilemeyeceği ortaya çıkmaktadır.

Kapsam ve içerik olarak kamu hukukunun temel düzenlemelerinden olan Türk Ceza Kanununda, resmi ve özel belgede sahtecilik, resmî ve özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan konularının suç kapsamında değerlendirildiği ve cezai müeyyide uygulanacağı belirtilmektedir. Yine bilişim suçları alanında belirtilen bilişim sistemine girme ve sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirmeye dönük müeyyideler de TCK'da tanımlanmaktadır. Kanunda bilişim suçları, bilgi ve belgelerin bulundurulduğu ortama bakılmaksızın genel bir çerçevede ele alınmıştır. Öte yandan Ceza Muhakemeleri Kanununa göre elektronik ortamda işlenen suçların soruşturulması sürecinde elektronik delillerin birinci derecede delil netliğinde değerlendirilebileceğini hükme bağlamaktadır. Genel olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) projesi çerçevesindeki uygulamalara yasal zemin oluşturarak, dava ve hukuki süreçlerin UYAP üzerinden takibi ve yürütülmesine ilişkin koşulları tanımlamaktadır. Böylece doğrudan Adliyeye gitmeye gerek kalmadan süreçler hızlı ve etkili biçimde işleyebilmektedir.

Özellikle son 10 yıl içerisinde elektronik sistemlerin kullanımının artışıyla, kamusal alanda mali düzeni belirleyen mevzuatta elektronik iletişim, bilgi ve belge işlemlerine dönük yeni düzenlemeler geliştirilmiş ya da var olanlara eklemeler yapılmıştır. Bu çerçevede Vergi Usul Kanunu; Maliye Bakanlığını elektronik defter, belge ve kayıtların oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafaza ve ibrazı ile defter ve belgelerin elektronik ortamda tutulması ve düzenlenmesi uygulamasına ilişkin usul ve esaslar, elektronik imza kullanım usul ve esaslarını düzenlemeye ve denetlemeye yetkili kılmıştır. Kanun içerisinde ayrıca elektronik tebliğin hazırlanmasına ilişkin koşullar tanımlanmıştır. Türk Borçlar Kanunu ve Damga Vergisi Kanununda da elektronik imza sürecinin yapılandırılmasına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Sermaye Piyasası Kanununda sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihracını mümkün kılan düzenlemeler yapılmıştır. Bankacılık Kanununda yapılan düzenlemelerle internet bankacılığı işlemlerine yasal geçerlilik kazandırılmıştır. Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu yapılan eklemelerle elektronik ortamda yürütülebilecek işlemlerin çerçevesi genişletilmiştir. Sigortacılık Kanunu ile de elektronik ortamda resmi geçerliliği olan belge işlemleri tanımlanmıştır. Çek Kanunu'nda gerçekleştirilen düzenlemelerle çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, UYAP aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilebileceği hükme bağlanmıştır. Türk Ticaret Kanunu'na yapılan eklemeler ile artık ihbar ve ihtarların elektronik imza ile elektronik ortamda gönderilmesinin önü açılmıştır. Yine TTK'ndaki düzenlemeler çerçevesinde ticari sicillerin, defterlerin ve diğer kayıtların elektronik ortamlarda tutulabilmesi mümkün olabilmektedir. Kanunda ayrıca kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretlerin bir kurumsal değer olarak görülebilmesine ilişkin hükümlerin yer alması önemli görülmektedir. Kurumlar artık yönetim kurulu toplantılarını ve bu toplantılara ilişkin tutanaklarını elektronik ortamda gerçekleştirebileceklerdir. Böylece çalışma içerisinde değinilen sınırlı sayıda uygulama dışında kamu yaşamı ve bu çerçevede kamusal iletişim, bilgi ve belge işlemlerinin elektronik ortama taşınmasına ilişkin hukuki süreç büyük ölçüde yapılandırılmış görülmektedir. Bu çerçevede kurumların uygulamalarını yeni platformlara taşıması, gelişmelere ilişkin kamuoyunun yeterince bilgilendirilmesi, kendi aralarında ve vatandaşla bilgi alışverişine olanak sağlayan alt yapı koşullarının geliştirilmesi gerekli görülmektedir. Çalışmada kamu hukukunda basılı ve elektronik iletişimi bilgi ve belge işlemlerine dönük hükümler incelenmiştir. İleride gerçekleştirilecek çalışmalarda kurumların konuya ilişkin yürüttükleri uygulamaların değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ayıklama ve İmha İşlemlerine Yönelik 20 Ekim 1998 Tarihli Genelge. (1998). *Başbakanlık Genelgesi*. T. C. Resmi Gazete (18975, 20 Ekim 1998).
- Azad, A. (2008). *Implementing electronic document and record management systems*. Boca Raton: Auerbach Publications.
- Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu.(2006). *T.C. Resmi Gazete* (26095, 01 Mart 2006).
- Bankacılık Kanunu.(2005). *T.C. Resmi Gazete* (25983, 01 Kasım 2005).
- Bilge, N. (2011). *Hukuk Başlangıcı Hukukun Temel Kavram ve Kurumları*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.(2003). *T.C. Resmi Gazete* (25269, 24 Ekim 2003).
- Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.(2003). *Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/632)*. Ankara.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun.(1983). *T.C. Resmi Gazete* (18011, 07 Nisan 1983).
- Ceza Muhakemesi Kanunu.(2004). *T.C.Resmi Gazete* (25673, 17 Aralık 2004).
- Cisco, S. L. ve Strong, K. V. (1999). The value added information chain. *Information Management Journal*, 33(1), 4-15.
- Council of Europe. (1997). Siber suç sözleşmesi. 15 Mart 2013 tarihinde <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/t-cy/ETS%20185%20turkish.pdf> adresinden erişildi.
- Çek Kanunu.(2009). *T.C. Resmi Gazete* (27438, 20 Aralık 2009).
- Çiçek, N. (2007). Hukuksal geçerlilik bakımından resmi belgelerin biçimsel özellikleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 40(4), 133-153.
- Çiçek, N. (2011). Elektronik belgelerin diplomatik analizi ve arşivsel bağın kurulmasındaki önemi: Türkiye'deki uygulamalar ışığında bir inceleme. *Bilgi Dünyası*, 12(1), 87-104.
- Damga Vergisi Kanunu. (1964). *T.C.Resmi Gazete* (11751, 11 Temmuz 1964).
- Directive 1999/93/EC of The European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community framework for electronic signatures. (2000). *Official Journal of The European Communities*. (19 Ocak 2000).
- Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (1988). *T.C.Resmi Gazete* (19816, 16 Mayıs 1988).
- Elektronik Haberleşme Kanunu. (2008). *T.C.Resmi Gazete* (27050 (Mük.), 10 Kasım 2008).
- Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik. (2012). *T.C.Resmi Gazete* (28363, 24 Temmuz 2012).
- Elektronik İmza ile ilgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ. (2005). *T.C.Resmi Gazete* (25692, 06 Ocak 2005).
- Elektronik İmza Kanunu. (2004). *T.C.Resmi Gazete* (25355, 23 Ocak 2004).
- Foster, N. (1995). The Analysis of Company Documentation. C. Cassell and G. Symon (Ed.). *Qualitative Methods in Organizational Research: A Practical Guide*. London: Sage.
- Gökcan, H. T. (2010). Özel belgede sahtecilik suçu (TCK M.207). *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 209-236.
- Göksu, M. (2011). *Hukuk yargılamasında elektronik delil*. Ankara: Adalet Yayınevi.

- Hukuk Muhakemeleri Kanunu. (2011). *T.C. Resmi Gazete* (27836, 04 Şubat 2011).
- ISO 15489-1. (2001). International records management standard. Switzerland: ISO/TC 46 Technical Committee: 1-11. 11 Aralık 2012 tarihinde http://www.arxivsvalecians.org/document/ISO_TR_15489-1.pdf adresinden erişildi.
- İcra ve İflas Kanunu. (1932). *T.C. Resmi Gazete* (2128, 16 Haziran 1932).
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun. (2007). *T.C. Resmi Gazete* (26530, 23 Mayıs 2007).
- Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu. (2003). *T.C. Resmi Gazete* (25326, 24 Aralık 2003).
- Kandur, H. (2011). Türkiye’de kamu kurumlarında elektronik belge yönetimi: mevcut durum analizi ve farkındalığın artırılması çalışmaları. *Bilgi Dünyası*, 12(1), 2-12.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. 4.bs. Ankara: Sancı Matbaası.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 10. bs. Ankara: Nobel Yayın.
- Kruse, J. J. (1989). Retention. *The Records and Retrieval Report*. September, 5-12.
- Külcü, Ö. (2010). Belge yönetimi yeni fırsatlar: Dijitalleştirme ve içerik yönetimi uygulamaları. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 290-331.
- Külcü, Ö. ve Külcü, H.U. (2009). Belge yönetimi program geliştirme: Belge Yönetimi Kapasite Değerlendirme Sistemi. *Bilgi Dünyası*, 10(2), 261-285.
- Muhafazasına Lüzum Kalmayan Malzemenin Yok Edilmesi Hakkındaki KHK’nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun. (1988). *T.C. Resmi Gazete* (19949, 04 Ekim 1988).
- Nedir Ne Demek. (2012). *Sadır olmak*. 08 Aralık 2012 tarihinde <http://www.nedirnedemek.com/sad%C4%B1r-olmak-nedir-sad%C4%B1r-olmak-ne-demek> adresinden erişildi.
- Noterlik Kanunu. (1972). *T.C. Resmi Gazete* (14090, 05 Şubat 1972).
- Özdemirci, F. ve Aydın. (2011). Elektronik belgelerin arşivlenmesinde gerçekliğin ve bütünlüğün korunması. *Bilgi Dünyası*, 12(1) 105-127.
- Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik. (2004). *T.C. Resmi Gazete* (25658, 02 Aralık 2004).
- Sermaye Piyasası Kanunu (Mülga). (1981). *T.C. Resmi Gazete* (17416, 30 Temmuz 1981).
- Sermaye Piyasası Kanunu. (2012). *T.C. Resmi Gazete* (28513, 30 Aralık 2012).
- Sigortacılık Kanunu. (2007). *T.C. Resmi Gazete* (26552, 14 Haziran 2007).
- Skupsky, D. S. (1994). *Records retention procedures: Your guide to determine how long to keep your records and how to safely destroy them*. Englewood: Information Requirement Clearinghouse.
- Standart Dosya Planı İle İlgili Başbakanlık Genelgesi. (2002). *Başbakanlık Genelgesi* (320-8880, 11 Haziran 2002).
- T.C. Başbakanlık İletişim Merkezi. (2006). Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) doğrudan başbakanlık uygulaması nedir? 01 Şubat 2013 tarihinde <http://bimerapplication.basbakanlik.gov.tr/Forms/pgMain.aspx> adresinden erişildi.
- Tebliğat Kanunu. (1959). *T.C. Resmi Gazete* (10139, 19 Şubat 1959).
- TS 13298. (2009). *TS 13298 Elektronik belge yönetimi*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.
- TS EN ISO 15489. (2007). *TS EN ISO 15489 Bilgi ve Dokümantasyon Belge Yönetimi*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.

- Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. (1995). *T.C. Resmi Gazete* (22221, 08 Mart 1995).
- Türk Borçlar Kanunu. (2011). *T.C. Resmi Gazete* (27836, 04 Şubat 2011).
- Türk Ceza Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete* (25611, 12 Ekim 2004).
- Türk Ceza Kanunu. (2004). *Türk Ceza Kanunu Madde Gerekçeleri*. Ankara.16 Mart 2013 tarihinde <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc> adresinden erişildi.
- Türk Medeni Kanunu. (2001). *T.C. Resmi Gazete* (24607, 08 Aralık 2001).
- Türk Ticaret Kanunu. (2011). *T.C. Resmi Gazete* (27846, 14 Şubat 2011).
- UYAP. (2013). *UYAP Mahkeme Sorgulama Servisi*. 16 Mart 2013 tarihinde <http://www.mahkemesorgulama.com/index.php/2011-08-29-08-17-58> adresinden erişildi
- Vergi Usul Kanunu.(1961). *T.C. Resmi Gazete* (10703-10705, 10 Ocak 1961).

Summary

All business processes conducted in public life are carried out based on a pre-defined order of documents. Operations are initiated in accordance with standards and legal and administrative regulations as sources of information demonstrating how to conduct business processes and are conducted according to a pre-defined order using a variety of communication channels, and the whole process is recorded in documents which have the nature of evidence. Although regulations directly setting out document procedures for communication in administrative and financial regulations that shape public life can easily be accessed in the literature, the provisions determining or affecting the operations of information and documents have not been studied enough. In this context, this study intends to evaluate the applications of printed and electronic communication and information management in public law.

Information is an integral part of daily life and has become the most important decision-making tool for institutions. Information for institutions is a production factor as well as a form of capital, land, labor, and technology and intellectual property, providing sustainability and competitive advantage. Institutions, in the conduct of activities that are intended as main and assisted services, benefit from expert systems at various levels. At the same time, decision support systems are important support tools, especially for managers building forward-looking strategies. Some factors that determine the effectiveness of enterprise information systems include information being in which environments, how it is produced or provided, how it is accessed when needed and its use-oriented conditions and storage facilities.

Technology in institutions has affected information systems at least as much as production or service processes. The transfer to electronic media of business processes and operations of information and documents related to these processes has added new institutions within its own dimension to its communication with surrounding and its exchanges of information. Structured communication and documents of these tools are part of the bureaucracy, first-hand sources for the execution, verification and auditing of business processes. In this context, electronic document management means also the transfer to electronic media of all related processes which are the basis of forming documents. Within the framework of e-government applications in Turkey, the transfer of public life to electronic media also brings debates related to the legality of documents in the new environment when the documents are to be official and first-hand sources. In this context, this study aims to evaluate the current situation of the orientation of the legal infrastructure of electronic documents in Turkey within the framework of legislation currently in force. Related legislation is evaluated within the framework of descriptive methods and document review techniques.